

*Drejtoria e Përgjithshme e të Drejtave të Njeriut
Këshilli i Evropës
F-67075, Strasbourg Cedex*

<http://www.humanrights.coe.int>

Këta udhëzues të të drejtave të njeriut kanë si qëllim të jenë udhëzues mjaft praktikë mbi mënyrën sesi nene të veçanta të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut janë zbatuar dhe interpretuar nga Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut në Strasburg. Ato janë shkruar duke pasur në mendje profesionistët ligjorë, dhe veçanërisht gjyqtarët, por janë të aksesueshme gjithashtu për lexues të tjerë të interesuar.

Liria e Shprehjes

*Një udhëzues
për zbatimin
e Nenit 10
të Konventës Evropiane
për të Drejtat e Njeriut*

Monica Macoveri

Manualet e të drejtave të njeriut, Nr. 2

Liria e Shprehjes

*Një udhëzues
për implementimin
e Nenit 10
të Konventës Evropiane
për të Drejtat e Njeriut*

Monika Carss-Frisk

Manualet e të drejtave të njeriut, Nr.2

- Manuali Nr.1:* **E drejta për respektimin e jetës private dhe familjare.** Një udhëzues për zbatimin e Nenit 8 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (2001)
- Manuali Nr.2:* **Liria e Shprehjes.** Një udhëzues për zbatimin e Nenit 10 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (2001)
- Manuali Nr.3:* **E drejta për një proces të drejtë gjyqësor.** Një udhëzues për zbatimin e Nenit 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (2001)
- Manuali Nr.4:* **E drejta e pronës.** Një udhëzues për zbatimin e Nenit 1 të Protokollit Nr.1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (2001)
- Manuali Nr.5:* **E drejta për lirinë dhe sigurinë e personit.** Një udhëzues për zbatimin e Nenit 5 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (2002)
- Udhëzuesi Nr.6:* **Ndalimi i torturës.** Një udhëzues për zbatimin e Nenit 3 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (që del së shpejti).

Mendimet e shprehura në këtë botim janë ato të autorit dhe nuk përfshijnë përgjegjësinë e Këshillit të Evropës. Ato nuk duhet të konsiderohen se iu bëjnë ndonjë interpretim zyrtar në rastin e instrumenteve ligjorë të përmendura në to, të tillë që t'i bëjë të detyrueshme këto instrumente për qeveritë e shteteve anëtare, organet statutores të Këshillit të Evropës apo për ndonjë organ tjetër të krijuar në bazë të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

Përkthimi dhe botimi financohen nga Programi i IV-t i Përbashkët midis Komisionit Evropian dhe Këshillit të Evropës i titulluar “Mbështetje për Shkollën e Magjistraturës, Organizimi dhe Trajnimi i Profesioneve të lira të drejtësisë dhe Promovimi i të Drejtave të Njeriut në Shqipëri”

*Drejtoria e Përgjithshme e të Drejtave të Njeriut
Këshilli i Evropës
F-67075 Strasbourg Cedex
Këshilli i Evropës, 2001*

Botimi i parë, Nëntor 2001
Botimi i dytë (me korigjime), Shkurt 2003
Shtypur: Gent Grafik
Pripres: cprstudio.com

Përmbajtja

Hyrja.....	5
Mendime të përgjithshme për Nenin 10.....	7
Mbrojtja e lirisë së shprehjes – paragrafi i parë..	8
Çfarë mbrohet në bazë të paragrafit 1.....	8
Liria për të pasur mendime.....	10
Liria për të dhënë informacione dhe mendime.....	11
Liria për të marrë informacion dhe ide.....	13
Liria e shtypit.....	13
Liria për transmetime radiofonike dhe televizive..	15
Sistemi i kufizimeve me ushtrimin e të drejtës për lirinë e shprehjes – paragrafi i dytë.....	16
Liria e shprehjes në praktikë.....	31
Liria e shprehjes dhe sigurimi kombëtar.....	31
Liria e shprehjes dhe parandalimi i prishjes së rendit dhe i krimit.....	39
Liria e shprehjes dhe morali.....	43
Liria e shprehjes dhe reputacioni e të drejtat e të tjerëve.....	45
Liria e shprehjes dhe autoriteti e paanshmëria e pushtetit gjyqësor.....	55
Mbrojtja e burimeve gazetareske dhe qëllimet legjitime.....	58

Hyrje

Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut është shprehja më konkrete e shteteve anëtare të Këshillit të Evropës për besimin e tyre të thellë në vlerat e demokracisë, paqes dhe drejtësisë, dhe nëpërmjet tyre, respektimin për të drejtat dhe liritë themelore të personave që jetojnë në shoqërinë tonë¹.

Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut (Konventa) u nënshkrua në 4 Nëntor 1950 në Romë. Gjatë 50 viteve të fundit Konventa është përpunuar, si nëpërmjet interpretimit që i është bërë dokumentave të saj nga Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, edhe Komisioni Evropian i të Drejtave të Njeriut², si dhe nga puna e Këshillit të Evropës. Këshilli miratoi protokolle shtesë të cilat e kanë zgjeruar qëllimin e Konventës, rezoluta dhe rekomandime që janë zhvilluar e propozuar shteteve anëtare për standartet e sjelljes, e vënë sanksione për shtetet të cilat kanë dështuar në përpjekjet e tyre për të respektuar nenet e Konventës.

Pothuajse të gjitha shtetet palë të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut e kanë përfshirë Konventën në sistemet e tyre ligjore. Konventa është bërë kështu pjesë e sistemit të brendshëm ligjor dhe është e detyrueshme për gjykatat e vendeve përkatëse dhe të gjitha autoritetet publike. Më tej vazhdon me faktin se të gjithë individët e shteteve në fjalë kanë të

drejta e detyrime nga Konventa, në mënyrë që, në procedurat kombëtare, ata të mund t'i drejtohen teksteve të saj dhe vendimeve me fuqi ligjore, të cilat duhet të aplikohen nga gjykatat kombëtare. Për më tepër, autoritetet kombëtare, duke përfshirë gjykatat, duhet t'i japin prioritet Konventës në raport me cilindo ligj kombëtar që nuk pajtohet me Konventën dhe jurisprudencën e saj.

Teksti i Konventës nuk duhet të interpretohet jashtë jurisprudencës të saj. Konventa funksionon mbi sistemin e të drejtës zakonore. Vendimet e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut (Gjykata) shpjegojnë dhe interpretojnë tekstet. Ato përbëjnë precedentë të detyrueshëm, statusi ligjor i të cilëve është ai i normave ligjore mandatare. Kështu, me ratifikimin e Konventës, autoritetet kombëtare të të gjitha shteteve nënshkruese, duke përfshirë ato që praktikojnë një sistem ligjor civil (kontinental), duhet të konsiderojnë vendimet e Gjykatës si ligje të detyrueshme. Për këtë arsye teksti i këtij manuali do t'i referohet gjerësisht jurisprudencës së Gjykatës. Në lidhje me këtë, duhet të kuptohet që ditët e sotme, madje edhe në sistemet ligjore civile tradicionale, praktikohet një sistem i përzierë i të drejtës zakonore civile, ku jurisprudencës i jepet vlerë e barabartë me atë të ligjeve që promulgohen nga Parlamenti.

Interpretimi i teksteve të Konventës është dinamik dhe progresiv duke e bërë Konventën një instrument jetësor, i cili duhet të interpretohet duke marrë parasysh kushtet e sotme. Për këtë arsye, Gjykata është (dhe duhet të jetë) e influencuar nga

1. Hyrje për Konventën Evropiane të të Drejtave të Njeriut – tekste të mbledhura, Këshilli i Evropës 1994.
2. Në përputhje me Protokollin Nr.11, Komisioni Evropian dhe Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut u bashkuan në një organ të vetëm, në Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

zhvillimet dhe standartet e pranuar bashkërisht në shtetet anëtare të Këshillit të Evropës.

Skema e përgjithshme e Konventës është që përgjegjësia bazë dhe primare për mbrojtjen e të drejtave të parashtruara në të i takon shteteve kontraktuese. Gjykata është aty për të monitoruar hapat që ndërmarrin shtetet, duke ushtruar pushtetin e rishqyrtimit. Kufiri vendas i vlerësimit si rrjedhim ecën përkrah mbikqyrjes Evropiane. Doktrina e lirisë së vlerësimit aplikohet ndryshe në vende të ndryshme, dhe shkalla e lirisë së vlerësimit që i lejohet shteteve varion sipas kontekstit.

Një shteti i lejohet liri e konsiderueshme vlerësimi në rastet e emergjencës publike që mund të lindë në bazë të Nenit 15, ose kur nuk është gjetur mjaftueshëm gjuha e përbashkët midis palëve kontraktuese, ndërsa kufiri i lirisë së vlerësimit reduktohet gati në zhdukje në fusha të tilla si mbrojtja e lirisë së shprehjes.

Ky manual është hartuar për të asistuar gjykatësit në të gjitha nivelet, për të siguruar që të gjitha çështjet ku përfshihet liria e shprehjes, të shqyrtohen në përputhje me detyrimet e shteteve sipas Nenit 10 të Konventës, ashtu si është shtyrë nga Gjykata në Strasburg.

Mendime të përgjithshme për Nenin 10

Në lidhje me një demokraci politike efektive dhe respektimin për të drejtat e njeriut të përmendura në Preambulën e Konventës, liria e shprehjes nuk mbart rëndësi vetëm në vetvete, por gjithashtu luan një rol qëndror në mbrojtjen e të drejtave të tjera sipas Konventës. Nuk ka vend të lirë, nuk ka demokraci pa pasur një garantim të gjerë të së drejtës për lirinë e shprehjes, të garantuar nga gjykatat e pavarura dhe të paanshme. Ky pohim është i pamohueshëm³.

Liria e shprehjes është një e drejtë në vetvete si dhe një komponent i të drejtave të tjera të garantuara nga Konventa, si për shembull liria e mbledhjes. Në të njëjtën kohë, liria e shprehjes mund të konfliktuohet me të tjera të drejta të garantuara nga Konventa si e drejta për një gjykim të drejtë, për respektimin e jetës private, të ndërgjegjjes dhe besimit fetar. Kur haset një konflikt i tillë, Gjykata vendos një ekuilibër me qëllim që të krijojë dallimin e një të drejte mbi tjetrën. Ky ekuilibër i konfliktit të interesave, një nga të cilët është edhe liria e shprehjes, merr parasysh rëndësinë e të fundit. Për shembull, në *Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar*, Gjykata deklaroi:

Liria e shprehjes përbën një nga themelet thelbësore të një shoqërie demokratike, një nga kushtet bazë për progresin e saj dhe për zhvillimin

e çdo qenieje njerëzore.

Ose,

Shtypi luan një rol të spikatur në një vend të qeverisur nga shteti ligjor⁴.

Procesi politik demokratik dhe zhvillimi i çdo qenieje njerëzore janë opsione për të cilat mbrojtja e lirisë së shprehjes është thelbësore.

Në bazë të parimit, garantimi i parashikuar në Nenin 10 shtrihet në çdo shprehje, panvarësisht nga përmbajtja, që shpërndahet nga ndonjë individ, grup, apo lloj media-je. I vetmi kufizim me bazë përmbajtjen që aplikohet nga Komisioni ka të bëjë me shpërndarjen e ideve që nxisin ideologjinë Naziste, duke mohuar holokaustin dhe duke nxitur urrejtjen dhe diskriminimin racial. Komisioni u mbështet në Nenin 17 të Konventës dhe vendosi që liria e shprehjes të mos përdoret për qëllime që çojnë në shkatërrimin e të drejtave dhe lirive të garantuara nga Konventa⁵. Vendime të tilla aplikojnë teorinë e paradoksit të tolerancës: një tolerancë absolute mund të çojë në tolerancën e ideve që nxisin intolerancën, dhe kjo e fundit mund të shkatërrojë pastaj vetë tolerancën.

Shtetet janë të detyruara që të justifikojnë çdo ndërhyrje në çdo lloj shprehjeje. Në mënyrë që të vendoset shkalla në të cilën duhet mbrojtur një formë e dhënë e shprehjes, Gjykata shqyrton llojet e shprehjes (politike, tregtare, artistike, etj.), mjetet me të cilat shpërndahet kjo shprehje (personale, në median e shkruar, televizion, etj.) dhe audienca e saj (të rritur, fëmijë, publiku i tërë, një grup i veçantë). Edhe “e vërteta” e shprehjes

3. Jochen Abr.Frowein, “Liria e Shprehjes sipas Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut”, në *Monitor/Inf* (97) 3, Këshilli i Evropës.
4. *Castelles kundër Spanjës*, 1992; *Prager dhe Oberschlick kundër Austrisë*, 1995.
5. *Kulnen kundër Gjermanisë*, Raporti i Komisionit, 12 Maj 1988; *D.I. kundër Gjermanisë*, Raporti i Komisionit, 26 Qershor 1996.

merr një kuptim tjetër sipas këtyre kriterëve.

Në procesin e marrjes së vendimeve, Gjykata në Strasburg i ka kushtuar vëmendje praktikave kushtetuese kombëtare, duke përfshirë praktikën kushtetuese të Shteteve të Bashkuara, që i garanton një mbrojtje të fortë lirisë së shprehjes. Megjithatë, vendimet sipas vendeve – edhe ato me forcë ligjore – kanë një përdorim të kufizuar për një organ ndërkombëtar si Gjykata për shembull, e cila aplikon dhe interpreton një traktat ndërkombëtar. Në disa raste Komisioni dhe Gjykata i referohen Konventës Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike, ose dokumenteve të tjerë ndërkombëtarë që mbrojnë lirinë e shprehjes.

Neni 10 i Konventës është i strukturuar në dy paragrafe.

- Paragrafi i parë përcakton liritë që mbrohen.

- Paragrafi i dytë stipulon rrethanat në të cilat një shtet mund të ndërhyjë në mënyrë legjitime me ushtrimin e lirisë së shprehjes.

Mbrojtja e lirisë së shprehjes – paragrafi i parë

Neni 10, paragrafi 1

Çdokush ka të drejtën e lirisë së shprehjes. Kjo e drejtë përfshin lirinë e mendimit dhe lirinë për të marrë ose për të dhënë informacione ose ide pa ndërhyrjen e autoriteteve publike dhe pa marrë parasysh kufijtë. Ky nen nuk i ndalon Shtetet që të vendosin regjim autorizimesh për sipërmarrjet e radiodifuzionit, të kinemasë, ose të televizionit.

Çfarë mbrohet në bazë të paragrafit 1

1. Është karakteristike për Nenin 10 që të mbrojë shprehjen që mbart një risk në dëmtimin, apo aktualisht dëmton interesat e të tjerëve. Zakonisht, mendimet që ndahen nga shumica ose nga grupe të mëdha nuk rrezikojnë riskun e ndërhyrjeve nga Shtetet. Për këtë arsye mbrojtja që garantohet nga Neni 10 mbulon gjithashtu edhe informacionin dhe mendimet e shprehura nga grupet e vogla ose një individ, edhe kur një shprehje e tillë mund të trondisë shumicën. Toleranca e pikëpamjeve individuale është një komponent i rëndësishëm i sistemit politik demokratik. Duke denoncuar tiraninë e shumicës, John Stuart tha:

nëse i gjithë njerëzimi, minus një kanë një mendim të përbashkët, njerëzimi nuk do të justifikohet më shumë se ai vetë kur mundohet ta detyrojë të heshtë, e, nëse ai do të kishte pushtetin, do të justifikohet kur do të detyrojë të heshtë njerëzimin⁶.

6. *Mbi Lirinë* (1859), Penguin Classics, 1985, f.76.

7. *Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1976; *Lingens kundër Austrisë*, 1986. *Oberschlick kundër Austrisë*, 1991.

8. Muller kundër Zvicrës, 1988;
9. Chorherr kundër Austrisë, 1993;
10. Stevens kundër Mbretërisë së Bashkuar, 1986.
11. Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar, 1976.
12. Groppera Radio AG kundër Zvicrës, 1990.
13. Muller kundër Zvicrës, 1986.
14. Otto-Preminger Institut kundër Austrisë, 1994.
15. Neni 3 i Protokollit të Konventës.
16. Leander kundër Suedisë, 1987.
17. Gaskin kundër Mbretërisë së Bashkuar, 1

Në këtë kuadër, Gjykata ka deklaruar se Neni 10 mbron jo vetëm Informacionin ose idetë që përfitohen në mënyrë të favorshme ose që konsiderohen si jo-ofensive, ose si indiferente, por edhe ato që ofendojnë, trondisin ose shqetësojnë; të tilla janë kërkesat për një pluralizëm, tolerancë e mendje të gjerë të tillë, pa të cilat nuk do të kishte shoqëri demokratike⁷.

2. “Shprehja”, e mbrojtur në bazë të Nenit 10, nuk kufizohet me fjalët, si të shkruara apo folura, por shtrihet edhe në vizatime⁸, imazhe⁹ dhe veprime që kanë si qëllim të shprehin një ide ose të prezantojnë informacion. Në disa rrethana edhe veshja mund të përfshihet në Nenin 10 gjithashtu¹⁰.
Për më tepër, Neni 10 mbron jo vetëm thelbin e informacionit dhe ideve, por edhe formën në të cilën shprehen ato. Kështu, dokumentat e shtypur¹¹, transmetimet radiofonike¹², pikturat¹³, filmat¹⁴ ose sistemet elektronike të informacionit gjithashtu mbrohen nga ky nen. Ai vazhdon me mjetet për prodhimin dhe komunikimin, transmetimin ose shpërndarjen e informacionit dhe ideve që mbuloohen nga Neni 10 dhe këtu Gjykata duhet të ketë parasysh zhvillimet e shpejta të mjeteve të tilla në shumë fusha.
3. E drejta për të votuar nuk mbrohet nga Neni 10. E drejta për të votuar konsiderohet një komponent i detyrës së shteteve për të mbajtur “zgjedhje të lira në intervale

të arsyeshme me votim të fshehtë, sipas kushteve që do të sigurojnë shprehjen e lirë të mendimit të njerëzve në zgjedhjen e legjislaturës”¹⁵.

4. Liria e shprehjes përfshin lirinë negative për të mos folur. Komisioni iu drejtua kësaj lloji të drejte në *K kundër Austrisë*, duke mbrojtur kërkesin kundër vetë-inkriminimit në lidhje me procedimet penale.
5. Institucionet e Strasburgut nuk ishin të hapura përsa i përket idesë së përfshirjes së aksesit të informacionit nën garantimin e Nenit 10. Për shembull, në *Leander*¹⁶, kërkuesi kërkoi informacion konfidencial nga dosjet zyrtare që i përkisnin qëverisë. Ai besonte se i ishte mohuar një vend pune për shkak të informacionit në dosjet përkatëse, dhe donte të sfidonte atë informacion. Gjykata vendosi që kërkuesi nuk e gëzonte mbrojtjen sipas Nenit 10. Ndërsa u kuptua që aksesit për informacion nuk i përkiste Nenit 10, Gjykata vendosi që klauzola të tjera të Konventës të mund të mbronin një të drejtë të tillë sipas rrethanave të veçanta. Në rastin *Gaskin*¹⁷, Gjykata zbuloi një shkelje të Nenit 8, ku kërkuetit i ishte mohuar aksesit ndaj informacionit në lidhje me periudhën kur ai kishte qëndruar në qendrën e kujdesit publik të fëmijëve. Gjykata argumentoi zbulimin në fjalë me rëndësinë e një informacioni të tillë për jetën private të kërkuetit. Megjithatë, Gjykata deklaroi se
ky zbulim u arrit pa shprehur ndonjë mendim

mbi faktin nëse e drejta e përgjithshme e aksesit për të dhëna personale dhe informacionit e ka zanafillën në Nenin 8 të Konventës.

Megjithatë, Gjykata vendosi që shtetet të mos pengonin me anë të veprimeve pozitive aksesin për informacionin i cili është i disponueshëm, dhe burimet e përgjithshme të informacionit¹⁸.

Gjithashtu, Rezoluta 428 (1970) e Asamblesë Parlamentare të Këshillit të Evropës thotë që e drejta për lirinë e shprehjes “përfshin të drejtën për të kërkuar, marrë, dhënë, për të bërë publike ose për të shpërndarë informata të interesit publik” dhe që media ka detyrën të shpërndajë informacion të përgjithshëm dhe të plotë për çështjet e interesit publik. Për më tepër, autoritetet publike duhet të bëjnë të aksesueshëm, në kushte të arsyeshme, informacionin e interesit publik.

6. Paragrafi 1 parashikon për tre komponentët e së drejtës për lirinë e shprehjes:

- Lirinë e mendimit;
- Lirinë për të marrë informacion dhe ide, dhe;
- Lirinë për të dhënë informacion dhe ide.

Këto liri duhet të ushtrohen lirisht, pa ndërhyrjen e autoriteteve publike¹⁹ dhe pa marrë parasysh kufijtë.

Liria e mendimit

7. Liria e mendimit është një kusht para lirive

të tjera të garantuara nga Neni 10 dhe gëzon gati një mbrojtje absolute në sensin që kufizimet e mundshme të parashtruara në paragrafin 2 janë të pa-aplikueshme këtu. Siç u tha nga Komiteti i Ministrave, “çdo kufizim për këtë të drejtë do të jetë i papajtueshëm me natyrën e një shoqërie demokratike”²⁰.

Shtetet nuk duhet të përpiqen të indoktrinojnë qytetarët e tyre dhe nuk do t’u lejohet të bëjnë dallime midis individëve që kanë një mendim ose një tjetër. Për më tepër, promovimi i informacionit të njëanshëm nga një Shtet mund të përbëjë një pengesë të rëndë dhe të papranueshme për lirinë e mendimit.

8. Në bazë të lirisë së mendimit, individët gjithashtu mbrohen kundrejt pasojave të mundshme negative në rastet kur mendimet e veçanta i atribuohen atyre pas shprehjeve të mëparshme publike. Liria e mendimit përfshin lirinë negative për të mos qenë i detyruar të komunikosh mendimet e tua²¹.

Liria për të dhënë informacion dhe mendime

9. Liria për të dhënë informacion dhe ide është e rëndësishë më madhore për jetën politike dhe strukturën demokratike të një vendi. Zgjedhjet e lira e të rëndësishme nuk janë të mundura që të mbahen në mungesë të

18. Z kundër Austrisë, 1988.

19. Përveç kërkesave të paragrafit 2.

20. Komiteti i Ekspertëve për të Drejtat e Njeriut, “Problemet që lindin nga bashkëekzistenca e Konventave të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut. Ndryshimet në lidhje me të drejtat e garantuara”, DH/Exp. (69) 2, 11 Shkurt 1969, f.41.

21. Vogt kundër Gjermanisë, 1995.

kësaj lirie. Për më tepër, një ushtrim i plotë i lirisë për të dhënë informacion e ide i jep rrugë kritikës së lirë të qeverisë, që përbën indikatorin kryesor të një qeverie të lirë e demokratike. Ashtu siç u shpreh Gjykata që në vitin 1976, funksionet e veta mbikqyrëse e detyrojnë atë t'i kushtojë vëmendje të madhe parimeve që karakterizojnë një "shoqëri demokratike". Liria e shprehjes përbën një nga themelet bazë të një shoqërie të tillë, një nga kushtet bazë për progresin e saj dhe për zhvillimin e çdo njeriu²².

Liria për të kritikuar qeverinë u mbështet hapur nga Gjykata në 1986: është detyra e shtypit

*Të japë informacion dhe ide mbi çështjet politike ashtu si mbi ato në fushat e tjera të interesit publik. Jo vetëm shtypi ka detyrën të japë informacione të tilla dhe ide: edhe publiku ka një të drejtë për t'i marrë ato*²³.

Është e qartë se liria për të dhënë informacion dhe ide është plotësuese e lirisë për të marrë informacion dhe ide. Kjo është e vërtetë përse i përket medias së shkruar si dhe medias së transmetimeve. Në lidhje me këtë të fundit, Gjykata është shprehur se shtetet nuk duhet të ndërhyjnë midis transmetuesit dhe marrësit, duke qenë se ata kanë të drejtën për të hyrë në kontakt të drejtpërdrejtë me njëri tjetrin sipas dëshirës së tyre²⁴.

10. Liria për të dhënë informacion dhe ide në çështjet ekonomike (të ashtuquajtura gjuha

tregtare) gjithashtu garantohet nga Neni 10. Megjithatë, Gjykata ka vendosur që në çështjet ekonomike autoritetet vendase gëzojnë një liri më të gjerë vlerësimi²⁵.

11. Krijimet artistike dhe performaca, si dhe shpërndarja e tyre konsiderohet nga Gjykata si një kontribut madhor në shkëmbimin e ideve dhe mendimeve, një komponent themelor i një shoqërie demokratike. Komisioni argumenton si më poshtë duke u shprehur se liria artistike dhe qarkullimi i lirë i artit kufizohen vetëm në shoqëri jo demokratike:

*Nëpërmjet punës krijuese artisti shpreh jo vetëm një vizion personal të botës, por gjithashtu edhe pikëpamjen e tij për shoqërinë në të cilën jeton. Për këtë arsye, arti jo vetëm ndihmon formimin e mendimit publik, por është gjithashtu edhe shprehje e tij dhe mund të konfrontojë publikun me çështjen kryesore të ditës*²⁶.

12. Duke qenë se liria që po diskutojmë i referohet dhënies si të informacionit edhe ideve, bëhet i rëndësishëm dallimi që ka përcaktuar Gjykata në këtë fazë të hershme. Duke bërë një dallim të qartë midis informacionit (fakteve) dhe mendimeve (grykimet mbi vlerat), Gjykata është shprehur se *ekzistenca e fakteve mund të demonstrohet, kurse e vërteta e vlerave nuk është e prekshme si provë...Në lidhje me grykimet mbi vlerat kjo kërkesë është e pamundur të përmbushet dhe dhunon vetë lirinë e mendimit, e cila është një*

22. *Handyside kundër*

Mbretërisë së Bashkuar,
1976.

23. *Lingens kundër Austrisë,*
1986.

24. *Groppera Radio kundër*
Zvicrës, 1990, dhe *Casado*
Coca kundër Spanjës, 1994

25. *Markt intern kundër*
Gjermanisë, 1989.

26. *Muller kundër Zvicrës,*
Apl.nr.10737/84, Raporti i
Komisionit i 8 Tetorit 1986.

27. *Lingens,* 1986.

*pjesë themelore e të drejtës së siguar nga Neni 10 i Konventës*²⁷.

Ndërsa mendimet janë pikëpamje ose vlerësime personale të një ngjarjeje ose situatë dhe nuk janë të prekshme si prova për të qenë të vërteta ose të gënjeshtërt, faktet e parashtruara mbi të cilat mendimet bazohen, mund të jenë të mundshme për t'u vërtetuar si të vërteta apo të gënjeshtër.

Po në të njëjtën mënyrë Gjykata në *Dalban* u shpreh:

*Do të ishte e papranueshme për një gazetar që t'i hiqet e drejta për të shprehur gjykime subjektive kritike, përderisa ai ose ajo do të mund ta vërtetojë të vërtetën që thotë*²⁸.

Si rrjedhojë, bashkë me informacionin ose të dhënat që mund të verifikohen, mendimet, kritikën ose spekulimet që mund të mos provohen si të vërteta, gjithashtu mbrohen nga Neni 10. Për më tepër, gjykimet subjektive, në veçanti ato të shprehura në fushën politike, gëzojnë një mbrojtje të veçantë si një kërkesë për pluralizmin e mendimeve, që është vendimtare për një shoqëri demokratike. Garantohen edhe mendimet e shprehura në gjuhë të fortë ose të egzagjuar; shkalla e mbrojtjes varet nga përmbajtja dhe qëllimi i kritikës. Në çështjet e polemikave ose interesit publik, gjatë debateve politike, në fushata elektorale ose aty ku kritika bëhet në nivele qeveritare, tek politikanët ose autoritetet publike, mund të priten fjalë të rënda dhe kritika të

ashpra dhe do të tolerohen në një shkallë më të madhe nga Gjykata. Në *Thorgeirson*²⁹ për shembull, Gjykata zbuloi se megjithëse artikujt mbartnin terma mjaft të rënda, gjuha nuk mund të konsiderohet si e tepruar duke pasur parasysh qëllimin e artikullit, i cili ishte të nxiste reformën në polici. Po kështu, në çështjen *Jersild*³⁰, fakti që një intervistë që përmbante deklarata raciste doli në një program serioz lajmesh ishte i rëndësishëm pasi programi ishte bërë për të informuar një audiencë të përgjegjshme mbi ngjarjet në komunitet ose jashtë shtetit. Në *Dalban*³¹, ku një gazetar akuzoi një politikan për korrupsion dhe keqmanaxhim të pasurive shtetërore, Gjykata u shpreh se *"liria gazetareske mbulon gjithashtu rekurse të mundshme deri në shkallën e egzagjerimit, ose edhe në provokim"*.

Dallimi midis fakteve dhe mendimeve dhe ndalimi i kërkesës për prova në lidhje me këtë të fundit bëhet mjaft i rëndësishëm në sisteme ligjore vendase që akoma e parashtrojnë këtë kërkesë si krim për "fyerje". Për më tepër, edhe në lidhje me faktet, Gjykata e ka njohur mbrojtjen në bazë të qëllimit të mirë duke i lënë medias "një hapësirë ku mund të pranohen gabimet". Për shembull në *Dalban*³², Gjykata vëzhgoi që *"nuk ka prova që përshkrimi i ngjarjeve i dhënë në artikuj ishte tërësisht i pavërtetë dhe se ishte hartuar për të nxitur një fushatë ngojimi kundër G.S."*.

Kryesisht, mbrojtja në bazë të qëllimit të mirë ka

28. *Dalban kundër Rumanisë*, 1999.

29. *Thorgeirson kundër Islandës*, 1992.

30. *Jersild kundër Danimarkës*, 1994.

31. *Dalban kundër Rumanisë*, 1999.

32. *Idem*.

edhe nevojën për të provuar të vërtetën (mbrojtja e “barrës së provës”). Nëse një gazetar ose një botim ka qëllime legjitime, çështja është e interesit publik, dhe janë bërë përpjekje të arsyeshme për të vërtetuar faktet, shtypi nuk do të jetë përgjegjës edhe nëse faktet në fjalë vërtetohen se janë të pavërteta.

Liria për të marrë informacion dhe ide

13. Liria për të marrë informacion përfshin të drejtën për të mbledhur informacion dhe për të kërkuar informacion nëpërmjet të gjitha burimeve të mundshme ligjore. Liria për të marrë informacion mbulon gjithashtu edhe transmetimet televizive ndërkombëtare³³. Ndërsa liria për të marrë informacion dhe mendime lidhet me median me qëllim që të mundësojë këtë të fundit të shpërndajë një informacion dhe ide të tillë publikut, Gjykata gjithashtu e interpreton këtë të drejtë si të drejtën e publikut për t’u informuar në mënyrën e duhur, në veçanti për çështjet e interesit publik.

Liria e shtypit

14. Megjithëse Neni 10 nuk përmend në mënyrë të hapur lirinë e shtypit, Gjykata ka zhvilluar jurisprudencë të gjerë duke formuar një grup parimesh dhe rregullash që i japin shtypit status të veçantë në gëzimin e lirive që përbëjnë Nenin 10. Për

këtë arsye ne mendojmë se liria e shtypit meriton komente plotësuese në bazë të qëllimit të Neni 10. Një argument tjetër për mbulimin e veçantë të lirisë së shtypit jepet nga praktikat kombëtare në një shkallë të gjerë, ku, viktimat e dhunimit të së drejtës për lirinë e shprehjes nga ana e autoriteteve publike janë gazetarët më shumë sesa individët e tjerë.

15. Roli i shtypit si një mbikqyrës ndaj politikës u vu në dukje për herë të parë nga Gjykata në çështjen *Lingens* (1986). Në disa artikuj gazetari kishte kritikuar Kancelarin e atëhershëm të Federatës Austriake për një lëvizje të veçantë politike që kishte bërë, që bënte fjalë për shpalljen e një koalicioni me një parti që drejtohej nga një person që kishte prejardhje Naziste. Gazetari (M.Lingens) e quajti sjelljen e Kancelarit si “imorale”, “të padenjë” dhe provë e “oportunitizmit më të ulët”. Pas një procedimi ligjor privat që u bë nga Kancelari, gjykatat Austriake i quajtën këto deklarata si shpifëse dhe e dënuan gazetarin me një gjobë. Ndërsa argumentohej faji i tij, gjykatat shpallën gjithashtu se gazetari nuk mund të provonte vërtetësinë e pretendimeve të tij. Në lidhje me çështjen e fundit, Gjykata Evropiane shpalli se qëndrimet e gjykatave kombëtare ishin të gabuara duke qënë se mendimet (qëllimi i mirë) nuk duhet të demonstrohen dhe nuk janë të predispozueshme për t’u provuar³⁴. Duke shqyrtuar arsyet e dënimit

33. *Autronic kundër Zvicrës*, 1990.

34. Shih paragrafin 12.

të gazetarit, Gjykata nënvizoi rëndësinë e lirisë së shtypit në debatin politik:

Këto parime janë të një rëndësie të veçantë përse i përket shtypit. Ndërsa shtypi nuk duhet të kapërcejnë kufijtë e parashtruara, midis të tjerave, për “mbrojtjen e reputacionit të të tjerëve”, është panvarësisht detyra e tij të shpërndajë informacion dhe ide mbi çështjet politike, ashtu si jep ato në fusha të tjera të interesit publik. Jo vetëm shtypi ka detyrën të japë informacione dhe ide të tilla: edhe publiku ka të drejtë t’i marrë ato[...] në këtë kuadër, Gjykata nuk mund të pranojë mendimin e shprehur në gjykimin e Gjykatës së Apelit të Vjenës për shkak se detyra e shtypit është që të japë informacion, interpretimi i të cilit i mbetet që ta bëjë vetë lexuesi...

Në të njëjtin gjykim Gjykata argumentoi që liria e shtypit i jep publikut një nga mjetet më të mira për të zbuluar dhe për të formuar një mendim mbi idetë dhe qëndrimet e drejtuesve politikanë dhe si rrjedhim, liria e debatit politik është tamam në thelb të konceptit të një shoqërie demokratike. Për këtë arsye Gjykata i jep debatit politik nga shtypi një mbrojtje të fortë sipas Nenit 10.

16. Liria e shtypit gjithashtu gëzon një status të veçantë kur janë në rrezik çështje të tjera të interesit publik. Në çështjen *Thorgeirson*, kërkuesi (Z.Thorgeirson) kishte bërë dëshmi në shtyp për brutalitetin e përhapur të policisë në Islandë, dhe i quajti policët “bisha në uniformë”, duke iu referuar “individëve që u shndërruan me moshë

mendore të një të porsalinduri si rezultat i shtrëngimit mbyttës që policët dhe rojet e klubeve mësojnë dhe vënë në përdorim me spontanitet brutal” dhe karakterizoi sjelljen e policisë si “veprime tiranizuese, falls, të paligjshme, paragjyquese, të pamatura dhe të papërshtatshme”. Në nivelin vendas, Z.Thorgeirson u ndoq penalisht dhe iu vu gjobë për shpifje ndaj anëtarëve të paspecifikuar të policisë. Gjykata Evropiane u shpreh se kërkuesi e ka ngritur çështjen e brutalitetit të policisë në vendin e tij dhe ...është detyra e shtypit të shpërndajë informacion dhe ide mbi çështjet e interesit publik.

Gjykata u shpreh më pas se *Nuk ka motiv në precedentin e tij për të dalluar... midis diskutimit politik dhe diskutimit të çështjeve të tjera të interesit publik.*

Përfundimisht, Gjykata e karakterizoi vendimin si

Të mundshme për të dekurajuar diskutimin e hapur mbi çështjet e interesit publik.

Pa dyshim, Gjykata i jep lirisë së shtypit një mbrojtje të fortë kur çështjet e interesit publik, përveç atyre politike, debatohen në mënyrë publike.

17. Një çështje tjetër në kontekstin e lirisë së shtypit është botimi i thashethemeve dhe pretendimeve të cilat gazetarët nuk kanë mundësi t’i provojnë. Siç u përmend më sipër³⁵, Gjykata është shprehur se qëllimi i mirë nuk duhet t’i nënshtrohet ndonjë kërkesë për provë. Në çështjen *Thorgeirson*³⁶,

35. Shih paragrafin 12 dhe 15.

36. Shih paragrafin 16.

pretendimet kundër policisë u mblodhën nga burime të ndryshme; kryesisht, në artikull u përmendën thashetheme që vinin nga publiku. Ndërsa pala kundërshtuese debatoi se artikujve të gazetarit u mungonte një bazë objektive dhe faktike duke pasur parasysh se ai nuk mund t'i vërtetonte pretendimet e tij, Gjykata vendosi që kërkesa për vërtetim ishte një detyrë e paarsyeshme, madje edhe e pamundur, dhe u shpreh se shtypit rrallë do t'i duhej të botonte ndonjë gjë nëse do t'i kërkohej që të botojë vetëm fakte që provohen plotësisht. Sigurisht, mendimet e Gjykatës duhet të vendosen në kontekstin e debateve publike mbi çështjet e interesit publik.

18. Burimet e gazetarëve gjithashtu mbrohen nga Neni 10. Gjykata shpjegoi se mbrojtja e burimeve të gazetarëve është një nga kushtet bazë të lirisë së shtypit. Në çështjen *Goodvin*³⁷, Gjykata argumentoi se pa një mbrojtje të tillë, burimeve mund t'i prishtet mendja të mos ndihmojnë shtypin për ta informuar atë mbi çështjet e interesit publik. Si rezultat, roli mbikqyrës publik jetik i shtypit mund të prishet dhe aftësia e shtypit për të siguruar informata të sakta e të besueshme mund të japë efektin e kundërt.

Liria e transmetimeve radiofonike dhe të televizionit

19. Në bazë të fjalisë së fundit të paragrafit 1, e drejta për të marrë dhe dhënë informacion dhe ide “nuk duhet të ndalojë shtetet që të vendosin një sistem autorizimesh për institucionet e radiofuzionit, kinematografisë ose të televizionit”. Përfshirja e kësaj klauzole në një fazë të avancuar të punës përgatitore mbi Konventën u përcaktua nga arsye teknike: numri i kufizuar i frekuencave që ishin të disponueshme dhe fakti që në atë kohë shumica e shteteve Evropiane kishin një monopol të transmetimeve dhe televizioneve. Megjithatë, zhvillimi i teknikave të transmetimeve bëri që këto arsye të zhdukeshin. Në çështjen *Informationsverein Lentia*³⁸, Gjykata u shpreh si vijon “progresi teknik në dekadat e fundit sjell që justifikimi i këtyre kufizimeve nuk mund të bëhet duke iu referuar numrit të frekuencave dhe kanaleve që janë në dispozicion”. Transmetimet satelitore dhe televizionet kablore rezultuan në një numër të pakufizuar frekuencash të disponueshme. Në këtë kuadër, e drejta e shtetit për të licensuar kompanitë e medias merr një sens dhe qëllim të ri, kryesisht garantimin e lirisë dhe pluralizmin e informacionit me qëllim që të përmbushë nevojat e publikut³⁹.
20. Gjykata u shpreh se fuqia e autoriteteve vendore për të rregulluar sistemin e licensimeve nuk duhet të ushtrohet përveçse për qëllime teknike, dhe jo në mënyrë që të ndërhyjë me lirinë e shprehjes

37. *Goodvin kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1996.

38. *Informationsverein Lentia and Others kundër Austrisë*, 1993.

39. *Observer and Guardian kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1995; *Informationsverein Lentia and Others kundër Austrisë*, 1993.

40. *Groppera Radio ag kundër Zvicrës*, 1990.

41. *Autronic AG kundër Zvicrës*, 1990.

në kundërshtim me kërkesat e paragrafit të dytë të Nenit 10. Në çështjen *Gropper*⁴⁰, Gjykata u shpreh:

...qëllimi i fjalisë së tretë të Nenit 10 (1) të Konventës është që të bëjë të qartë se shteteve u lejohet të kontrollojnë nëpërmjet një sistemi licensash mënyrën sesi organizohen transmetimet në territoret e tyre, veçanërisht në aspektet e tyre teknike. Megjithatë nuk parashikon se masat e licensimit në të kundërtën nuk do t'i nënshtrohen kërkesave të Nenit 10 (2), pasi kjo do të çonte në një rezultat në kundërshtim me objektin dhe qëllimin e Nenit 10 të marrë si të tërë.

Në *Autronic AG*⁴¹, Gjykata u shpreh se pajisjet për të marrë informacion nga transmetimet, si për shembull antenat satelitore nuk bien nën kufizimet e dhëna në fjalinë e fundit të paragrafit të parë.

21. Monopolet publike brenda medias audiovizuale shihen nga Gjykata në kundërshtim me Nenin 10, kryesisht sepse nuk mund të japin një pluralizëm burimesh të informacionit. Një monopol i tillë nuk është i nevojshëm në një shoqëri demokratike dhe mund të justifikohet vetëm kur shtyhet nga nevoja sociale. Megjithatë, në shoqëritë moderne multiplikimi i metodave të transmetimeve dhe rritja në televizionet transkufitare e bëjnë të pamundur justifikimin e ekzistencës së monopoleve. Në të kundërt, diversiteti i kërkesave të publikut nuk mund të mbulohet vetëm nga një kompani transmetimesh⁴².

22. Reklamata komerciale dhënë nga media audiovizuale mbrohen gjithashtu nga Neni 10, megjithëse autoritetet vendore gëzojnë një liri vlerësimi të gjerë përse i përket rëndësisë për ta kufizuar atë⁴³. Në parim, reklamimet duhet të përgatiten me përgjegjësi për shoqërinë dhe duhet t'i kushtohet vëmendje e veçantë vlerave morale që formojnë bazat e çdo demokracie. Çdo reklamë që ka si qëllim fëmijët duhet të shmangë informacionin që do të mund të dëmtojë interesat e tyre, dhe duhet të respektojë zhvillimin e tyre fizik, mendor dhe moral.

Sistemi i kufizimeve mbi ushtrimin e të drejtës për lirinë e shprehjes – paragrafi i dytë

23. Paragrafi i dytë i Nenit 10 thotë: Ushtrimi i këtyre lirive, që përmban detyrime dhe përgjegjësi, mund t'u nënshtrohet disa formaliteteve, kushteve, kufizimeve ose sanksioneve të parashikuara nga ligji dhe që, në një shoqëri demokratike, përbëjnë masa të nevojshme për sigurimin kombëtar, integritetin territorial ose sigurinë publike, për mbrojtjen e rendit dhe parandalimin e krimit, për ruajtjen e shëndetit ose të moralit, për mbrojtjen e dinjitetit ose të të drejtave të të tjerëve, për të ndaluar përhapjen e të

42. *Informationsverein Lentia kundër Austrisë*, 1993.

43. *Markt intern kundër Gjermanisë*, 1989.

dhënave konfidenciale ose për të garantuar autoritetin dhe paanshmërinë e pushtetit gjyqësor.

“Ushtrimi i këtyre lirive...mund t'i nënshtrohet...”

24. Çdo kufizim, kusht, limitim ose çdo formë ndërhyrjeje mund të aplikohet vetëm në një ushtrim të veçantë të kësaj lirie. Përmbajtja e të drejtës së lirisë së shprehjes mund të mos preket kurrë. Në lidhje me këtë Neni 17 thotë që

Asnjëra nga dispozitat e kësaj Konvente nuk mund të interpretohet sikur i jep një Shteti, grupimi ose individi, të drejta që të ndërmarrin ndonjë veprimtari ose të kryejnë ndonjë akt që synon cenimin e të drejtave ose lirive të njohura në këtë Konventë, ose kufizime më të gjera të këtyre të drejtave ose lirive të parashikuara, gjithashtu, në këtë Konventë.

Sigurisht, një kufizim në përmbajtjen e një të drejte është i ngjashëm me eliminimin e të drejtës në fjalë.

Po kështu, autoriteteve kombëtare nuk i kërkohet të ndërhyjnë me ushtrimin e lirisë së shprehjes në çdo kohë, kur një nga arsyet e përmendura nga paragrafi 2 është në rrezik, duke pasur parasysh se kjo do të çonte në kufizimin e përmbajtjes së kësaj të drejte. Për shembull, dëmtimi i reputacionit të dikujt ose të nderit nuk duhet të konsiderohet

si një akt penal dhe/ose të krijojë baza për reagime civile në të gjitha rastet. Në të njëjtën mënyrë, shprehja e publikut që mund të vërë në rrezik autoritetin e gjyqësorit nuk duhet të dënohet sa herë që ndodhin kritika të tilla. Me pak fjalë, autoritetet publike kanë vetëm mundësinë, dhe jo detyrimin, për të urdhëruar dhe/ose vënë në zbatim një masë kufizuese ose dënuese mbi ushtrimin e të drejtës së lirisë së shprehjes. Një mënyrë tjetër do të çonte në një hierarki të drejtash dhe vlerash interesi, duke e vendosur lirinë e shprehjes në fund të listës, pas, për shembull të drejtës për dinjitet dhe nder, moral ose rend publik. Ose, një hierarki e tillë do të binte ndesh me të gjitha traktatet ndërkombëtare që parashikojnë barazinë e të drejtave dhe nuk lejojnë kufizime të përhershme mbi ushtrimin e një të drejte, duke qënë se kjo do të ishte e ngjashme me mohimin e të drejtës në fjalë.

Ushtrimi i këtyre lirive, që përmban detyrime dhe përgjegjësi...

25. Ideja sipas së cilës ushtrimi i lirisë së shprehjes përmban në të detyrime dhe përgjegjësi është unike në Konventë dhe nuk mund të gjendet në asnjë nga klauzolat e tjera që rregullojnë të drejtat dhe liritë.
26. Teksti nuk u interpretua si një kusht i ndarë që automatikisht kufizon lirinë e shprehjes

të individëve që i përkasin kategorive të dhëna profesionale, që mund të përmbajnë në to “detyrime dhe përgjegjësi”. Vendimet e Gjykatës reflektojnë pikëpamje të ndryshme mbi “detyrimet dhe përgjegjësitë” të disa nëpunësve civilë kur ushtrojnë lirinë e tyre të shprehjes. Gjithashtu, jurisprudenca është zhvilluar nga një teknikë mjaft konservatore duke i dhënë shteteve pushtet më i madh, në një teknikë më liberale ku shtetet gëzojnë më pak pushtet.

27. Për shembull, në *Engels and Others*⁴⁴, Gjykata e gjykoj ndalimin mbi një botim të ushtarëve dhe shpërndarjen e një materiali që kritikonte disa zyrtarë të lartë si një ndërhyrje të justifikuar në lirinë e shprehjes: megjithatë, Gjykata gjithashtu u shpreh se *nuk ka arsye që t'i mohosh atyre lirinë e shprehjes, por vetëm të dënosh ushtrimin abuziv të asaj lirie nga ana e tyre.*

Ose, në *Hadijanastassiu*⁴⁵, një oficer u dënua se kishte zbuluar informacion të klasifikuar si sekret. Ai zbuloi informacionin mbi një armë të dhënë, dhe mbi njohuritë teknike përgjegjëse, që ishte e mundshme të shkaktonte dëmtime të konsiderueshme për sigurinë kombëtare. Gjykata vendosi që dënimi ishte ndërhyrje në lirinë e shprehjes së oficerit, e cila megjithatë, justifikohej sipas paragrafit 2:

Është...e rëndësishme që të merren parasysh kushtet e veçanta që i bashkëngjiten jetës ushtarake dhe “detyrimet” e “përgjegjësitë” specifike që janë

të detyrueshme për anëtarët e forcave ushtarake... Kërkuesi, si oficer në KETA, i ngarkuar me detyrë për një program eksperimental për raketat, ishte i detyruar nga një obligim pushteti në lidhje me çdo gjë që kishte lidhje me kryerjen e detyrimeve të tij.

28. Gati 20 vjet pas vendimit në *Engel and Others*, në një çështje të ngjashme Gjykata ndryshoi pikëpamjen dhe nxorri një rregull të kundërt. Në *Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreich und Gubi*⁴⁶, autoritetet ndaluan shpërndarjen të një periodiku privat nga një ushtarak që kritikonte administratën ushtarake. Qeveria Austriake argumentoi se periodiku i kërkuetit kërcënonte sistemin e mbrojtjes së vendit dhe efektivitetin e ushtrisë. Gjykata nuk ra dakort me mendimet e Qeverisë dhe u shpreh se shumica e çështjeve në periodik *...parashtronin ankesa, bënë propozime për reforma ose inkurajonin lexuesit për të institucionalizuar ankesa ligjore apo procedime të apelimeve. Megjithatë, panvarësisht nga toni i shpeshtë polemik, nuk duket se kanë tejkaluar kufijtë e asaj që lejohet në kontekstin e një diskutimi të thjeshtë idesh, të cilat duhen toleruar në ushtrinë e një Shteti demokratik ashtu siç duhet bërë në një shoqëri ku një ushtri e tillë kryen shërbimin.*
29. Në *Rommelfanger*⁴⁷, Komisioni tha se shtetet kishin detyrimin pozitiv për të siguruar që ushtrimi i lirisë së shprehjes nga një nëpunës

44. *Engel and Others kundër Hollandës*, 1976.

45. *Hadijanastassiu kundër Greqisë*, 1992.

46. *Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs und Gubi kundër Austrisë*, 1994.

47. *Rommelfanger*, raporti i vitit 1989.

48. *Vogt kundër Gjermanisë*, 1995.

civil të mos i nënshtrohet kufizimeve që do të mund të ndikonin thelbin e kësaj të drejte. Edhe në rastet kur ekzistenca e një kategorie të nëpunësve civilë me “detyrime dhe përgjegjësi” specifike pranohet, kufizimet e aplikuara në të drejtat e tyre për lirinë e shprehjes duhet të shqyrtohen nga pikëpamja e të njëjtave kritere si shkelje që aplikohen në liritë e shprehjes së të tjerëve.

30. Në çështjen *Vogt*⁴⁸, Gjykata u shpreh se mënyra sesi detyrimi i besnikërisë që u aplikua në një nëpunës civil ishte në shkelje të Nenit 10. Në vitin 1987, Znj.Vogt u pushua nga shkolla ku kishte dhënë mësim për rreth 12 vjet sepse ishte një aktiviste në Partinë Komuniste Gjermane dhe ajo refuzoi që të largohej nga partia. Detyrimi i besnikërisë u prezantua pas eksperiencës së Republikës Weimar, dhe u justifikua nga nevoja për të ndaluar nëpunësit publik nga pjesëmarrja në aktivitetet politike në kundërshtim me dispozitat kushtetuese. Superiorët e Znj.Vogt vendosën se ajo dështoi në përbushjen e detyrimeve që duhet të ketë çdo nëpunës civil për të mbajtur sistemin e lirë demokratik brenda kuptimit të Kushtetutës dhe e pushuan nga puna.

Gjykata u shpreh se Megjithëse është legjitim për një Shtet të detyrojë nëpunësit civilë, në bazë të statusit të tyre, me një detyrim diskrecioni, nëpunësit civilë janë individë dhe, si të tillë, kualifikohen për mbrojtje nga Neni 10 i

Konventës.

Gjithashtu, Konventa u shpreh se kuptohen argumentet që rikujtojnë historinë e Gjermanisë; megjithatë, duke marrë parasysh natyrën absolute të detyrimit të besnikërisë, aplikueshmërinë e përgjithshme për të gjithë nëpunësit civilë dhe mungesën e një dallimi midis sferës private dhe asaj profesionale, autoritetet Gjermane kanë dhunuar si lirinë e shprehjes, edhe lirinë e mbledhjes.

31. Ajo vazhdon se çdo ligj kombëtar ose rregullore të tjera që imponojnë kufizime besnikërie dhe konfidencialiteti absolute dhe të pakufizuara mbi kategori të veçanta të nëpunësve civilë, si ata të punësuar nga shërbimet sekrete, ushtria, etj., do të shkelnin Nenin 10. Kufizime të tilla mund të miratohen nga shtetet anëtare vetëm kur ato të mos jenë të karakterit të përgjithshëm, por janë të kufizuara në kategori specifike të informacionit, sekretit i të cilave duhet të shqyrtohet në mënyrë periodike; për kategori specifike të nëpunësve civilë ose vetëm për disa individë që i përkasin kategorive të tilla; dhe janë të përkohshme. Kur debatohet detyrimi i besnikërisë ose konfidencialitetit në interesat e mbrojtjes së “sigurimit kombëtar”, shtetet anëtare duhet të përcaktojnë këtë koncept të fundit në një mënyrë strikte dhe të ngushtë, duke shmangur fushat që janë jashtë qëllimit të vërtetë të sigurimit kombëtar. Po kështu,

shtetet duhet të provojnë ekzistencën e rrezikut real për interesat e mbrojtura, si për shembull sigurinë kombëtare dhe duhet të marrin parasysh edhe interesin e publikut për të ditur disa informata. Nëse të gjitha këto kushte injorohen, kufizime të tilla mbi lirinë e shprehjes kanë një natyrë absolute dhe nuk përputhen me Nenin 10, paragrafi 2.

32. Në bazë të teknikës së “detyrimeve dhe përgjegjësi”, Gjykata gjithashtu argumentoi se fakti që një person i përket një kategorie specifike, limiton kufizimet më tepër sesa rrit pushtetin e autoriteteve publike për të kufizuar ushtrimin e të drejtave të personit. Redaktorët dhe gazetarët i përkasin kësaj kategorie. Në rastin e *Observer and Guardian*⁴⁹, gjykatat kombëtare nxorrën një urdhëresë ku ndalohej botim i artikujve specifikë duke u bazuar në faktin se ato do të rrezikonin sigurimin kombëtar. Gjykata iu referua “detyrimit të shtypit për të dhënë informacion dhe ide mbi çështjet e interesit publik”, duke shtuar se e drejta e publikut për të marrë informacion të tillë korrespondon me detyrën e shtypit për të marrë një informacion të tillë. Si pasojë, duke i dhënë të drejtën dhe detyrën për të dhënë informacion dhe ide, Gjykata i dha shtypit më shumë liri duke zvogëluar mundësitë e shtetit për të kufizuar ndërhyrjet e veta.

“Formalitetet, kushtet, kufizimet ose sanksionet”

33. Lista e ndërhyrjeve të mundëshme (formalitetet, kushtet, kufizimet, sanksionet) në ushtrimin e të drejtës së lirisë së shprehjes është mjaft e gjerë dhe nuk ka kufizime të paracaktuara. Gjykata shqyrton dhe vendos në çdo çështje të veçantë nëse ekziston ndërhyrja duke i vënë theksin impaktit kufizues mbi ushtrimin e të drejtës për lirinë e shprehjes të masës specifike të miratuar nga autoritetet kombëtare. Një ndërhyrje e tillë mund të jetë: dënimet penale⁵⁰ (me gjoba ose burgim), urdhëresa të gjykatës për të paguar dëmtimet civile⁵¹, ndalimi i botimeve⁵², konfiskimi i botimeve ose çdo mënyrë tjetër nëpërmjet të cilës shprehet një mendim ose transmetohet një informacion⁵³, refuzim për të dhënë licensë për transmetim⁵⁴, ndalim i ushtrimit të profesionit të gazetarit, urdhëra të gjykatave ose autoriteteve të tjera për të zbuluar burimet e gazetarëve dhe/ose vënia e sanksioneve kur e zbatojnë këtë të fundit⁵⁵, etj.
34. Midis formave të ndryshme të ndërhyrjes, censurimi përpara botimit konsiderohet nga Gjykata si më e rrezikshme pasi ndalon transmetimin e informacionit dhe ideve atyre që dëshirojnë ta marrin atë. Për këtë arsye masat e ndërmarra përpara botimit, si për shembull licensimi i gazetarëve, egzaminimi

49. *Observer and Guardian kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1991.

50. *Barford kundër Gjermanisë*, 1989; *Lingens kundër Austrisë*, 1986; *Dalban kundër Rumanisë*, 1999.

51. *Muller kundër Zvicrës*, 1988.

52. *Sunday Times (2) kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1991; *Observer and Guardian kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1991.

53. *Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1976; *Muller kundër Zvicrës*, 1988.

54. *Autronic AG kundër Zvicrës*, 1990.

55. *Goodwin kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1996.

56. *Sunday Times (2) kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1991; *Observer and Guardian kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1991.

i një artikulli nga një zyrtar përpara se ai të botohet ose ndalimi i botimit, i nënshtrohen Gjykatës për një kontroll mjaft strikt. Edhe nëse kufizime të tilla janë të përkohshme ato mund ta ulin në mënyrë të vazhdueshme vlerën e informacionit. Aty kur u ndesh me ndalime mbi botimin e disa artikujve në gazetë, Gjykata vendosi:

Neni 10 i Konventës nuk ndalon shprehimisht detyrimin e kufizimeve më parë mbi botimet, si të tilla...Nga ana tjetër, rreziqet e trashëguara nga kufizime të mëparshme janë të tilla që kërkojnë egzaminimin më të kujdesshëm nga ana e Gjykatës. Kjo ndodh veçanërisht përsa i përket shtypit, sepse një lajm përbën një shërbim që ikën shpejt dhe vonimi i botimit të tij, edhe për një periudhë të shkurtër kohore, mund t'i mohojë këtij lajmi të gjithë vlerët dhe interesin⁵⁷.

Autorizimi paraprak për botim, tipike për vendet dikatoriale, nuk është pranuar kurrë në shoqëritë demokratike, dhe është në mospërputhje të përgjithshme me Nenin 10.

35. Midis ndryshueshmërisë së ndërhyrjeve pas shprehjes me lirinë e shprehjes, vendimi dhe dënimi penal do të ishin ndoshta më të rrezikshmit për këtë liri. Në çështjen e *Castells*, kërkuesi (një anëtar i opozitës parlamentare) u dënua për një periudhë kohore me burgim për shpifje ndaj qeverisë Spanjolle, të cilën ai e kishte akuzuar në gazetë që ishte "kriminele" dhe për fshehjen e kryerjeve të krimeve kundër popullsisë Baske. Duke pasur këtë bazë faktike, Gjykata

u shpreh se

Pozita dominuese që ka qeveria bën të mundur që ajo të shfaqë pengesa në procedimet penale, veçanërisht kur ka mjete të tjera në dispozicion për t'iu përgjigjur sulmeve dhe kritikave të pajustificuara të kundërshtarëve të saj në media⁵⁷.

Edhe në rastet kur sanksionet penale konsistojnë në gjoba relativisht të vogla, Gjykata i kundërshtoi ato duke qënë se mund të luanin rolin e një censurë të nënkuptuar. Në më shumë raste ku gazetarët ishin gjobitur, Gjykata u shpreh:

Megjithëse sanksioni i vënë mbi autorin nuk e parandalonte atë kur flasim në kuptimin strikt të fjalës nga të shprehurit në votete, megjithatë, i nënshtrohej një censure të tillë që do të kishte të ngjarë ta dekorajonte autorin për të bërë kritika të këtill lloji në të ardhmen[...]. Në kontekstin e debatit politik një sanksion i tillë ka të ngjarë që të mos e lërë gazetarin të kontribuojë në një diskutim publik të çështjeve që ndikojnë në jetën e komunitetit. Në të njëjtën mënyrë, një sanksion i tillë ka të ngjarë që të pengojë shtypin në kryerjen e detyrave të tij kur vepron si burim informacioni dhe mbikqyrës në shërbim të publikut⁵⁸.

Gjithashtu, gjobat dhe shpenzimet gjyqësore mund të përbëjnë një ndërhyrje në të drejtën e lirisë së shprehjes, kur shumica e tyre mund të ngrejë çështje të tilla si mbijetesat financiare e personit që urdhërohet të paguajë ato⁵⁹.

36. Dëmet civile (me ose pa dënime penale) të dhëna për dëme të shkaktuara dinjitetit

57. *Castells kundër Spanjës*, 1992.

58. *Lingens kundër Austrisë*, 1986; *Barthold kundër Gjermanisë*, 1995.

59. *Open Door and Dublin Well Woman Centre kundër Irlandës*, 1992.

60. *Tosloy Miloslavsky kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1995.

ose nderit të të tjerëve, mund të përbëjnë një ndërhyrje tjerër të ushtrimit të lirisë së shprehjes. Në çështjen e *Tolstoy Miloslavsky*, për kërkuesin gjykatat kombëtare e shpallën atë (bazuar në sistemin e jurisë) se kishte shkruar një artikull shpifës dhe iu kërkua (së bashku me distributorin e gazetës) t'i paguanin viktimës dëmet civile që shkonin në 1 500 000 paund britanik⁶⁰. Duke pasur parasysh se shumica e dëmeve civile përbënte në vetvete një shkelje të Nenit 10, Gjykata Evropiane u shpreh:

...kjo nuk do të thotë se juria ishte e lirë të vinte çdo lloj gjobe që e konsideronte të përshtatshme, gjoba e dëmit të shpifjes duhet të mbartë një lidhje të arsyeshme të proporcionalitetit për dëmin e reputacionit që shkaktohet. Juria u drejtua jo që të dënonte kërkuesin, por vetëm që t'i caktonte atij një shumë e cila do të kompensonte dëmtimin jo të ndërshkueshëm me gjobë të Lord Aldington-it (viktima).

Gjykata gjithashtu shpalli se

Qëllimi i kontrollit gjyqësor...në kohën e çështjes së kërkuesit, nuk ofronte mbrojtje të duhur dhe efektive kundrejt një gjobe të madhe disproporcionale.

Si rrjedhim,

Duke pasur parasysh masën e gjobës në çështjen e kërkuesit në lidhje me mungesën e mbrojtjes së duhur dhe efektive në kohën në fjalë kundrejt një gjobe të madhe, Gjykata shpalli se ka ndodhur shkelje e së drejtës së kërkuesit sipas Nenit 10 të Konventës.

37. Konfiskimi ose marrja e masave nëpërmjet të cilave shpërndahen informacionet dhe idetë, përbën një tjetër ndërhyrje të mundshme. Nuk ka rëndësi koha kur masa të tilla urdhërohen ose zbatohen, respektivisht para ose pas momentit të shpërndarjes. Pra, Gjykata vendosi që konfiskimi i përkohshëm i pikturave që konsideroheshin si imorale nga ana e gjykatave kombëtare përbënte një ndërhyrje me lirinë e shprehjes së piktorit⁶¹. Po kështu, sekuestrimi i një filmi të konsideruar nga autoritetet vendase se përmbante skena imorale u përcaktuar nga Gjykata si një ndërhyrje në lirinë e shprehjes⁶². Sekuestrimi i librave të konsideruar se përmbanin disa fragmente të ndyra mori trajtim të njëjtë nga Gjykata⁶³.

38. Ndalimi i reklamimit konsiderohet nga Gjykata, duke u bazuar në rrethana të caktuara, si një ndërhyrje në lirinë e shprehjes. Në çështjen *Barthold*, kërkuesi ishte një kirurg veteriner ku ai i vetëm mbulonte shërbimin e emergjencës në Hamburg. Ai u intervistua nga një gazetar i cili shkroi më pas një artikull rreth një lakune që ndikonte në mirëqenien e kafshëve në atë zonë. Kolegët veterinerë të *Barthold-it* nisën një akt kundër tij në bazë të ligjit të konkurrencës së padrejtë duke deklaruar se ai kishte nisur apo mbështetur publicitetin në emrin e tij. Gjykata shpalli se ky rast i përkiste më tepër diskutimit publik mbi një çështje të interesit të tij, sesa një reklamim

61. *Muller kundër Zvicrës*, 1986.

62. *Otto-Preminger Institut kundër Austrisë*, 1994.

63. *Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1976.

64. *Barthold kundër Gjermanisë*, 1985.

65. *Casado Coca kundër Spanjës*, 1994.

tregtar dhe shpalli se dënimi i kërkuar ishte i pajustificuar:

[Dënimi i Barthold-it] rrezikon që të dekurajojë anëtarët e profesioneve të lira për të kontribuar në debatin publik mbi çështje që ndikojnë jetën e komunitetit, edhe nëse ekziston ngjashmëria më e vogël e veprimeve të tyre që janë trajtuar si shkaktarë, në njëfarë mase, të efektit të kundërt. Në të njëjtën mënyrë, zbatimi i një kriteri të tillë ka të ngjarë që të pengojë shtypin në kryerjen e detyrave të tij që vepron si burim informacioni dhe mbikqyrës në shërbim të publikut⁶⁴.

Sigurisht, një çështje në gazetë mund të jetë baraz me reklamimin. Çështjet që bazohen në profilet e marrëdhënieve publike mund të shihen si shprehje reklamimi tregtar. Për shembull, në çështjen Casado Coca, shpërndarja e materialeve reklamuese nga një avokat, të cilat rezultuan në procedime disiplinore kundër tij, u konsideruan nga Gjykata si liri e fjalës në tregti⁶⁵.

Megjithëse mbrohet nga Neni 10, shprehja për qëllime tregtare i nënshtrohet standarteve të tjera të kontrollit, ndryshe nga format e tjera të shprehjes. Për shembull, në çështjen *Markt Intern*⁶⁶, Gjykata lëshoi një urdhëresë kundër një reviste tregtare duke i ndaluar asaj të botonte informacion mbi një ndërmarrje që operonte në tregun e saj. Duke argumentuar se kjo përbente një ndërhyrje me ushtrimin e lirisë së fjalës në tregti, Gjykata i lejoi autoriteteve kombëtare një liri vlerësimi më të gjerë dhe shpalli se sanksioni ishte në

përputhje me kërkesat e paragrafit 2 të Neni 10:

...edhe botimi i çështjeve që janë të vërteta dhe mund të përshkruajnë ngjarje reale, në bazë të rrethanave të caktuara mund të ndalohen: detyrimi për të respektuar privatësinë e të tjerëve ose detyrimi për të respektuar konfidencialitetin e informacioneve të dhëna tregtare janë shembuj të sa më sipër.

Megjithatë, disa mendime kundërshtuese debatuan se nuk ka baza për të zgjeruar lirinë e vlerësimit të shtetit:

Vetëm në rastet më të rralla mund të pranohet censura ose ndalimi i botimeve[...] Kjo është veçanërisht e vërtetë në lidhje me reklamën komerciale ose çështjet e politikës ekonomike ose tregtare[...] Mbrojtja e interesave të përdoruesve dhe konsumatorëve përballë pozitave dominuese varet nga liria për të botuar madje edhe kritikën më të ashpër për produkte të dhëna[...]⁶⁷..

Panvarësisht nga vendimi i bazuar në paragrafin 2, liria e fjalës në tregti mund të mbrohet nga Neni 10, dhe si rrjedhim ndalimi ose sanksioni përbën ndërhyrje me lirinë e shprehjes.

39. Urdhri për të zbuluar burimet e gazetarëve dhe dokumentet, si dhe dënimi i imponuar kur refuzohet të bëhet një gjë e tillë konsiderohet nga Gjykata si një ndërhyrje me ushtrimin e lirisë së shprehjes. Në çështjen *Goodvin*, Gjykata vuri re se masa të tilla në mënyrë të padiskutueshme ndërhyjnë në lirinë e shtypit dhe vendosi në favor të gazetarit⁶⁸.

66. *Markt Intern kundër Gjermanisë*, 1989.

67. *Gjyqtari Pettiti*, mendim kundërshtues.

68. *Goodvin kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1996.

40. Kërkimi në zyrat e gazetave ose ambienteve të transmetimeve është një formë tjetër e ndërhyrjes me lirinë e shtypit. Edhe nëse mbrohet nga një mandat ligjor, një kërkim i tillë jo vetëm do të rrezikonte konfidencialitetin e burimeve të gazetarëve, por gjithashtu do të vërë në rrezik të gjithë median e do të shërbejë për të censuruar të gjithë gazetarët në vend.

Tre kushte për një ndërhyrje të ligjshme me ushtrimin e lirisë së shprehjes

Bazuar në paragrafin 2, autoritetet vendase në çdonjërin nga Shtetet Kontraktues mund të ndërhyjnë me ushtrimin e lirisë së shprehjes kur plotësohen tre kushte së bashku:

- ndërhyrja (me kuptimin e "formalitetit", "kushtit" ose "sanksionit") parashikohet me ligj;
- ndërhyrja ka si qëllim të mbrojë një ose më shumë nga interesat ose vlerat e mëposhtme: sigurimin kombëtar; integritetin territorial; sigurinë publike; ndalimin e krimit dhe mbrojtjen e rendit; mbrojtjen e shëndetit; moralit; reputacionin ose të drejtat e të tjerëve; ndalimin e zbulimit të informacionit të marrë në konfidencë, dhe; garantimin e autoritetit e paanshmërisë së gjyqësorit;
- ndërhyrja është e nevojshme në një shoqëri demokratike.

41. Roli kryesor i Nenit 10 është që të mbrojë lirinë e shprehjes së çdokujt. Kështu, Gjykata përcaktoi rregulla të interpretimeve strikte të kufizimeve të mundshme të parashikuara në paragrafin 2. Në çështjen *Sunday Times*⁶⁹, Gjykata u shpreh:

interpretim strikt do të thotë që asnjë kriter tjetër përveç atyre të përmendur në vetë klauzolën e përjashtimeve nga rregulli, nuk mund të jenë në bazë të çfarëdolloj kufizimi, dhe këto kritere, nga ana tjetër, duhet të kuptohen në mënyrë të tillë që gjuha të mos shtrihet përtej kuptimit të saj të zakonshëm. Në rastet e klauzoleve përjashtuese... parimi i interpretimit strikt ndeshet me disa vështirësi për shkak të kuptimit të gjerë të vetë klauzolës. Ajo megjithatë vendos një sërë detyrimesh të përcaktuara qartë mbi autoritetet...

Në thelb, Gjykata krijoi një standart ligjor që në çdo rast ekstrem, liria e individit të balancohet në mënyrë që të favorizohet kundrejt pretendimeve të Shtetit për interesa të shkelura⁷⁰.

42. Në rastet kur Gjykata zbulon se të tre kushtet përmbushen, ndërhyrja e Shtetit konsiderohet si e ligjshme. Barra për të provuar që të gjitha këto tre kushte janë përmbushur i takon Shtetit. Gjykata shqyrton të tre kushtet në rendin e dhënë më sipër. Në rastet kur Gjykata zbulon se Shteti ka dështuar për të provuar një nga të tre kushtet, nuk do të shqyrtojë më rastin dhe do të vendosë që ndërhyrja në fjalë është e pajustificuar, dhe si rrjedhim, liria e

69. *Sunday Times kundër Mbretërisë së Bashkuar*, Raporti i Komisionit 18 Maj 1977, parag.194-195, Gjykata Evropiane e Drejtave të Njeriut, Seria B, Nr.28, p.64.

70. A.Rzeplinski, "Kufizimet ndaj lirisë së mendimit ose zbulimit të informacionit në politikën vendase ose të huaj të një shteti", Budapest 1997, Monitorimi i Këshillit të Evropës (97)3.

shprehjes është dhunuar.

43. “Ndërhyrja e Shtetit” mund të shihet si çdo formë e ndërhyrjes që vjen nga çdo lloj autoriteti që ushtron pushtet publik dhe detyrime, ose që është në shërbimin publik, si për shembull në gjykata, prokurori, polici, në çdo organ zbatues të ligjit, në shërbimet sekrete, në këshillat qëndror apo lokal, departamentet Qeveritare, organet vendim marrëse të ushtrisë e në strukturat publike profesionale. Duke mos dashur që të krijojë mbingarkesa, renditja e mësipërme përpriqet vetëm që të japë një kuadër mbi autoritetet vendore, veprimet e të cilëve mund të jenë në gjendje që të kufizojnë ushtrimin e lirisë së shprehjes. Nuk bën dallim për Gjykatën se specifikisht cili autoritet ndërhyr në këtë të drejtë; Qeveria Federale do të konsiderohet si pala kundërshtarë në të gjitha rastet e parashtruara në Gjykatë në Strasburg.
44. Gjykatat vendase duhet të ndjekin këto tre kushte kur shqyrtojnë dhe vendosin mbi çështje që në çfarëdo lloj mënyre përfshijnë lirinë e shprehjes. Qëllimi kryesor i sistemit të Konventës është që gjykatat vendase të vënë në zbatim tekstin e Konventës siç është zhvilluar nga jurisprudenca e Gjykatës. Gjykata Evropiane duhet të jetë opsioni i fundit. Për këtë arsye gjykatat kombëtare janë instancat e para dhe më të rëndësishme për të siguruar ushtrimin e lirë të lirisë së shprehjes dhe për të siguruar që kufizimet që dalin të përputhen me kërkesat e

parashtruara në paragrafin 2 siç është shpjeguar dhe hartuar nga Gjykata.

“Ushtrimi i këtyre lirive duhet t’i nënshtrohet...kufizimeve ose sanksioneve siç janë parashikuar me ligj”

45. Sipas këtij kushti, çdo ndërhyrje me ushtrimin e lirisë së shprehjes duhet të ketë një bazë në ligjin kombëtar. Si rregull, kjo nënkupton një ligj të shkruar dhe publik të miratuar nga Parlamenti. Një Parlament kombëtar duhet të vendosë nëse është i mundur një kufizim i tillë apo jo. Për shembull, në një rast që kishte lidhje me një gazetar të dënuar për defamacion, krimi duhet të parashikohet në ligjin kombëtar. Ose, kur ndalimi i botimit ose konfiskimi i mjeteve me anë të të cilave shpërndahej një shprehje e dhënë – si për shembull libra, gazeta ose kamera – urdhërohet ose vihet në zbatim, masa të tilla duhet të mbështeten në dispozitat ligjore të vendit përkatës. Po kështu, kur në ambientet e një gazete bëhen kërkime, ose kur një stacioni të radiofuzionit i hiqet vala e transmetimit dhe mbyllet, dispozitat ligjore në ligjin kombëtar duhet të mbështesin masa të tilla.
46. Gjykata ka pranuar në disa raste të rralla që rregullat e së drejtës zakonore ose parimet e së drejtës ndërkombëtare përbëjnë një bazë ligjore për ndërhyrje me lirinë e shprehjes.

71. Megjithatë, sipas vendimit të Gykatës, në këtë fushë u miratua legjislacioni formal.

72. *Groppera Radio AG kundër Zvicrës*, 1990.

73. *Autronic kundër Zvicrës*, 1990.

74. *Sunday Times kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1979.

Për shembull, në çështjen e *Sunday Times*, Gjykata u shpreh se rregullat e së drejtës zakonore Britanike mbi mosaprovimin e gjykatës, ishin mjaftueshëm të sakta kështu që i përkisnin kushtit të “parashikuar me ligj”⁷¹. Gjithashtu, në çështjen *Groppera Radio AG72* dhe *Autronic73*, Gjykata lejoi që shteti të mbështetej në rregullat e aplikueshme në mënyrë kombëtare të ligjit publik ndërkombëtar për të përmbushur këtë kusht. Megjithatë kuptohet se nuk duhet përjashtuar fakti se rregullat e së drejtës zakonore ose kanuni mund të kufizojnë lirinë e shprehjes, kjo duhet të merret si një përjashtim i rrallë. Liria e shprehjes është një vlerë aq e rëndësishme sa kufizimi duhet gjithmonë të marrë legjitimitetin demokratik i cili jepet vetëm me anë të debateve parlamentare ose votës.

47. Ky kusht i referohet gjithashtu cilësisë së ligjit edhe kur ai është miratuar nga Parlamenti. Gjykata ka deklaruar në mënyrë të vazhdueshme se një ligj duhet të bëhet publik, i aksesueshëm, konvencional dhe i parashikueshëm. Siç u shpreh në çështjen *Sunday Times*⁷⁴,
Së pari ligji duhet të bëhet i aksesueshëm në mënyrën e duhur: qytetari duhet të jetë në gjendje të ketë një tregues që ai është i përshtatshëm në rrethanat e rregullave ligjorë të aplikueshme në një rast të dhënë.
Së dyti, një normë nuk mund të konsiderohet si “ligj” derisa të formulohet me saktësi të

mjaftueshme për të bërë të mundur që qytetari të përshtasë qëndrimin e tij konform ligjit: ai duhet të jetë në gjendje – nëse duhet edhe me këshillimin e duhur - të parashikojë në atë shkallë që është e arsyeshme për rrethanën në fjalë, pasojat që mund të shkaktojë një veprim i dhënë. Këto pasoja nuk kanë nevojë të jenë të parashikueshme me siguri absolute: eksperiencia tregon se kjo duhet të arrihet. Përsëri, ndërsa siguria është e mjaft e dëshirueshme, ajo mund të shkaktojë në rrugën e vetë ngurtësi të tepruar dhe ligji duhet të jetë në gjendje të ecë në një rrugë me rrethanat që ndryshojnë. Në këtë kuadër, shumë ligje janë shkruar në mënyrë të pashmangshme, me kuptimin që, në një masë më të madhe a më të vogël bëhen të paqarta dhe interpretimi i tyre e zbatimi janë çështje praktike.

48. Ndërsa në çështjen *Sunday Times* Gjykata u shpreh se rregullat e të drejtës zakonore përmbushnin kushtet e “ligjit”, duke pasur parasysh gjithashtu këshillimin ligjor të dhënë nga kërkuesi i gazetës, në *Rotaru*⁷⁵, Gjykata u shpreh se ligji vendas nuk përbënte një “ligj”, pasi nuk ishte “formular me saktësi të mjaftueshme për të bërë të mundur që cilido individ – nëse nevojitet edhe me këshillimin e duhur - të mund të përshtasë qëndrimin e tij konform ligjit”. Po kështu, në *Petra*⁷⁶, Gjykata vendosi që
dispozitat vendase të aplikueshme për të monitoruar korrespondencën e të burgosurve...i japin shumë liri vlerësimi autoriteteve vendase

75. *Rotaru kundër Rumanisë*, 2000.

76. *Petra kundër Rumanisë*, 1998.

77. *Malone kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1984.

dhe rregulloret implementuese konfidenciale

nuk përmbushin kushtin e aksesibilitetit...dhe ligji Rumun nuk tregon me qartësi të arsyeshme qëllimin dhe mënyrën e ushtrimit lirisë së vlerësimit që i jepet autoriteteve publike.

Megjithëse vendimet mbi çështjet Rotaru dhe Petra u shqyrtuan e u vendos që ka pasur shkelje të Nenit 8 (e drejta për respektimin e jetës private), Gjykata aplikon të njëjtat standarte kur merr në shqyrtim ligjet kombëtare përsa i përket lirisë së shprehjes.

49. Gjykata interpretoi karakteristikat e bazës ligjore për një kufizim kur janë ndërmarrë masa sekrete kundrejt individëve. Kështu, në çështjen *Malone*⁷⁷, Gjykata u shpreh se fraza “parashikuar me ligj” nuk i referohet vetëm ligjit kombëtar, i cili përmendet shprehimisht në preambulën e Konventës...Fraza si rrjedhojë nënkupton...që duhet të merret një masë për mbrojtje ligjore në ligjin vendas kundër ndërhyrjeve arbitrare nga ana e autoriteteve publike me të drejtat e garantuara...Veçanërisht kur pushteti i ekzekutivit ushtrohet në fshehtësi, risqet e arbitraritetit janë të dukshme.

Në të njëjtim gjykim, si dhe në gjykimin e çështjes *Leander*⁷⁸, Gjykata u shpreh se edhe në fushat ku ndikohet sigurimi kombëtar ose lufta kundër krimit të organizuar, aty ku karakteri i parashikueshëm i ligjit mund të jetë më i dobët (përsa i përket efektivitetit të hetimeve për shembull), formulimi

i ligjit megjithatë duhet të jetë i qartë mjaftueshëm për t'i dhënë individëve një tregues të përshtatshëm të qëndrimit ligjor që duhet të mbajnë dhe pasojat e veprimit në kundërshtim me ligjin.

Gjithashtu, në një gjykim të mëvonshme Gjykata tha se

Për të vlerësuar nëse kriteri i parashikueshmërisë përmbushet, mund të merren parasysh edhe udhëzuesit ose praktikatat administrative që nuk kanë statusin e ligjit substantiv, kur deri tani ato të interesuarat kanë dijeni të mjaftueshme për përmbajtjen e tyre.

Gjykata më pas u shpreh se

Në rastin kur implementimi i ligjit ka të bëjë me masa sekrete, jo të hapura për vëzhgim nga individët e interesuar ose nga publiku i gjerë, vetë ligji, duke iu kundërvënë praktikave shoqëruese administrative, duhet të tregojë qëllimin me qëllimin legjitim të masës në fjalë, për t'i siguruar individit mbrojtjen e duhur kundrejt ndërhyrjes arbitrare.

50. Kështu gjykatat kombëtare duhet të marrin në shqyrtim cilësinë e ligjeve, normave të tjera, praktikave ose jurisprudencës, duke dhënë arsye për një kufizim mbi ushtrimin e lirisë së shprehjes. Ato duhet të shohin më parë kushtet e publicitetit dhe aksesibilitetit, të cilat zakonisht përmbushen kur ligji përkatës botohet. Rregulloret e brendshme të pabotuara ose normat e tjera pa dyshim që nuk përmbushin këto kushte në rast se individit i interesuar nuk është në dijeni të

78. *Leander kundër Suedisë*, 1987

ekzistencës dhe/ose të përmbajtjes së tyre. Bërja e vlerësimit të parashikueshmërisë dhe karakterit të dispozitave ligjore ose jurisprudencës duket se është më i sofistikuar. Gjykatat duhet të shqyrtojnë nëse dispozitat përkatëse hartohen në terma mjaftueshmërisht të qartë nëpërmjet nocioneve të përcaktuara mirë, të cilat lënë shteg për korrelacione të veprimeve ndaj kushteve të ligjit dhe përcaktojnë qartë fushën e drejtimit të ndaluar dhe pasojat e shkeljes së dispozitës përkatëse. Normat ligjore që i japin pushtet autoriteteve publike me qëllim që të urdhërojnë e miratojnë masa sekrete kundër individëve, si për shembull mbikqyrje sekrete, duhet të ekzaminohen në mënyrë mjaft strikte nga gjykatat, pasi konsiderohet ndërhyrja më e rrezikshme me të drejtat individuale.

51. Në rastin kur gjykatat kombëtare përballen me legjislacion kontradiktor, si për shembull ndërmjet ligjeve ose rregulloreve të tjera të miratuara nga autoritetet lokale dhe ligjet federale dhe/ose Kushtetuta, gjyqtarët duhet të aplikojnë dispozitat ligjore që sigurojnë sa më mirë gëzimin e lirisë së shprehjes. Për më tepër, të gjitha pjesët e ligjit kombëtar duhet të interpretohen dhe zbatohen në përputhje me jurisprudencën e parimet e Gjykatës, dhe, kur ekzistojnë kontradikta të qarta, duhet të mbizotërojnë ligji Evropian në shqyrtimin e çështjes.

“Ushtrimi i këtyre lirive...mund t’ inënshtrohet disa...kufizimeve...të nevojshme... për sigurimin kombëtar, integritetin territorial ose sigurinë publike, për mbrojtjen e rendit dhe parandalimin e krimit, për ruajtjen e shëndetit ose të moralit, për mbrojtjen e dinjitetit ose të të drejtave të të tjerëve, për të ndaluar përhapjen e të dhënave konfidenciale ose për të garantuar autoritetin dhe paanshmërinë e pushtetit gjyqësor”.

52. Lista e arsyeve të mundshme për kufizimin e lirisë së shprehjes është e plotë. Autoritetet vendase nuk mund të varen nga ndonjë arsye tjetër, në mënyrë të ligjshme, që nuk është në listën e dhënë në paragrafin 2. Kështu, kur kërkohet që të vihet në zbatim një dispozitë ligjore që në një lloj mënyre do të bjerë ndesh me lirinë e shprehjes, gjykatat kombëtare duhet të identifikojnë vlerën ose interesin e mbrojtur nga dispozita përkatëse, dhe duhet të kontrollojnë nëse ai interes apo ajo vlerë është një nga ato që janë përmendur më sipër në paragrafin 2 të Nenit 10. Vetëm në rast se përgjigja është pozitive, gjykatat mund të aplikojnë atë dispozitë për individin e interesuar.
53. Për shembull, një vepër penale ose një procedim penal i skeduar kundrejt

një gazetari të akuzuar për dëmtim të reputacionit ose nderit të një tjetri, duhet të ketë qëllimin legjitim të mbrojtjes së “reputacionit ose të drejtave të tjerëve”. Ose konfiskimi i një libri të turpshëm mund të ketë qëllimin legjitim të mbrojtjes së “moralit”. Ose një sanksion kundër një gazete që boton informacion të klasifikuar mund të justifikohet me interesin e “sigurimit kombëtar”. Megjithatë, gjykatat duhet të sigurojnë që interesi që do të mbrohet është real dhe jo thjesht një mundësi e pasigurt.

54. Mund të ngrihen probleme në rastet e fyerjes ose defamacionit të zyrtërëve të lartë (duke përfshirë presidentin e vendit, ministrat, anëtarët e parlamentit, etj.) ose nëpunësit civilë (duke përfshirë policët, prokurorët dhe oficerët e zbatimit të ligjit dhe të gjithë nëpunësit publik).

Ndërsa qëllimi për të dënuar një person që ka fyer ose shpifur për një person që i përket njëres nga dy kategoritë e mësipërme mund të justifikohet me nevojën për të mbrojtur “reputacionin ose të drejtat e tjerëve”, një sanksion më i madh se ai i parashikuar për fyerje ose shpifje të një personi të zakonshëm – parashikuar nga ligji – nuk do të justifikohet. Sanksione më të mëdha për shpifje ndaj zyrtarëve të lartë janë në kundërshtim me parimet e barazisë përpara ligjit. Gjithashtu, këto sanksione më të mëdha në mënyrë të nënkuptuar do të mbronin më shumë se të drejtat e individëve që kryejnë funksione të

tilla. Ato do të mbronin nocione abstrakte, si për shembull “autoritetin shtetëror” ose “prestigjin e shtetit”, të cilat nuk gjenden në parashikimet e paragrafit 2.

55. Për më tepër, vlera të tilla si “imazhi/nderi i vendit ose qeverisë”, “imazhi/nderi i kombit”, “simbole të shtetit ose të tjera zyrtare”, “imazhi/autoriteti i autoriteteve publike” (përveç gjykatave) nuk përmenden në paragrafin 2 dhe si rrjedhojë, nuk përbëjnë arsye legjitime për kufizimin e lirisë së shprehjes. Për këtë arsye, gjykatat kombëtare nuk duhet të sanksionojnë çdo lloj kritike – të shprehur nëpërmjet fjalëve, xhesteve, imazheve, ose në ndonjë mënyrë tjetër – kundër nocioneve të tilla abstrakte që janë jashtë qëllimit të fushës që mbrohet nga paragrafi 2. Shpjegimi për këtë mund të gjendet në rregullat funksionues të një shoqërie demokratike, ku kritika e atyre (individëve dhe institucioneve) që ushtrojnë pushtetin është një e drejtë themelore dhe detyrë e medias, individëve të zakonshëm dhe shoqërisë së gjerë. Për shembull, shkatërrimi i një simboli shtetëror, ose një akt “fyes” kundër tij, do të shprehte kundërshtimin dhe kritikën e tij me disa vendime politike, aktivitetet e autoriteteve publike, politikat publike në fusha të veçanta, ose çdo gjë tjetër që ka lidhje me ushtrimin e pushtetit. Një kundërshtim dhe kritikë e tillë duhet të jetë e lirë pasi është mënyra e vetme për të debatuar mbi gabimet

publikisht dhe për të gjetur zgjidhjen e problemit. Gjithashtu, këto nocione të tilla të përgjithshme e abstrakte si “autoritet shtetëror” mund të fshehin ndonjë interes privat dhe të paligjshëm ndoshta të atyre që janë në pushtet, ose të paktën që interesi i tyre të qëndrojë në fuqi me çdo kusht.

56. Kur gjykatat vendase janë të kënaqura kur një arsye legjitime mbështet një ndërhyrje me lirinë e shtypit, atëherë ato duhet të shikojnë në kushtin e tretë të paragrafit 2 ashtu si bën Gjykata, dhe të vendosin nëse një ndërhyrje e tillë është e “nevojshme në një shoqëri demokratike”, duke ndjekur parimet mjaft të zhvilluara të Gjykatës.

“Ushtrimi i këtyre lirive...mund t’i nënshtrohet disa...kufizimeve... që, në një shoqëri demokratike, përbëjnë masa të nevojshme ...”

57. Në mënyrë që të marrin një vendim në bazë të këtij kushti të tretë, gjykatat kombëtare duhet të aplikojnë parimin e proporcionalitetit, duke iu përgjigjur pyetjes që vijon: “a ishte qëllimi në proporcion me mjetet e përdorura për të arritur atë qëllim?”. Në këtë ekuacion, “qëllimi” është një ose më shumë nga vlerat dhe interesat e parashikuar në paragrafin 2, për mbrojtjen e të cilit shtetet mund të ndërhyjnë në lirinë e shprehjes. “Mjeti” përbën një ndërhyrje në

vetvete. Kështu, “qëllimi” përbën atë interes specifik të ngritur nga shteti, si për shembull “sigurimin kombëtar”, “rendin”, “moralin”, “të drejtat e të tjerëve”, etj. “Mjeti” përbën një masë të posaçme që miratohet ose zbatohet kundrejt një individi që ushtron të drejtën e tij/saj të shprehjes. Për shembull, një “mjet” mund të jetë: një dënim penal për fyerje ose shpifje; një urdhër për të paguar dëmet civile; një sanksion kundrejt një botimi; një ndalim në ushtrimin e profesionit të gazetarit; kërkimi në ambientet e një gazete; konfiskimi i mjeteve me anë të të cilave është shprehur një mendim; etj.

58. Vendimi mbi proporcionalitetin bazohet në parimet që udhëheqin një shoqëri demokratike. Në mënyrë që të provohet se një ndërhyrje është “e nevojshme në një shoqëri demokratike”, gjykatat vendase si dhe Gjykata Evropiane duhet të kënaqen që ka ekzistuar me të vërtetë një “nevojë shoqërore imperative” që ka kërkuar atë kufizim të posaçëm mbi ushtrimin e lirisë së shprehjes.

Në çështjen *Observer and Guardian kundër Mbretërisë së Bashkuar*⁷⁹, Gjykata u shpreh se “mbiemri ‘i nevojshëm’ brenda kuptimit të Nenit 10, paragrafi 2, nënkupton ekzistencën e një ‘nevoje shoqërore imperative’”.

59. Autoritetet kombëtare janë të parat që duhet të bëjnë vlerësimin e ekzistencës së një nevoje shoqërore imperative, të cilat, ndërsa bëjnë këtë, kërkohen që të ndjekin jurisprudencën

79. *Observer and Guardian kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1995.

e Gjykatës. Megjithatë, kufiri vendas i vlerësimit shkon paralel me mbikqyrjen Evropiane, duke përfshirë si ligjin edhe vendimet që zbatojnë ligjin, e duke përfshirë vendimet e nxjerra nga gjykatat e pavarura. Gjykatës si rrjedhojë i jepet pushtet që të japë vendimin përfundimtar mbi faktin nëse “një kufizim” është i pajtueshëm me lirinë e shprehjes, siç mbrohet nga Neni 10. Mesazhi për gjykatat kombëtare është që ato duhet të ndjekin jurisprudencën e Gjykatës që nga seanca e parë në një çështje që ka të bëjë me lirinë e shprehjes. Duke qenë se standartet Evropiane, siç është për shembull jurisprudenca e Gjykatës, i japin lirisë së shprehjes një mbrojtje më të lartë se ligjet kombëtare dhe precedentët, të gjithë gjyqtarët në mirëbesim nuk mund të bëjnë gjë tjetër veçse të zbatojnë standartet më të larta Evropiane.

60. Arsyetimi i Gjykatës për të gjetur përgjigjen e pyetjes “a ishte kufizimi i nevojshëm në një shoqëri demokratike?” apo “a ishte masa e marrë në proporcion me mjetet e përdorura?” do të shqyrtohet më tej duke marrë parasysh secilin nga “qëllimet” legjitime të renditur në paragrafin 2. Sigurisht, “mjeti” në të gjitha çështjet do të jetë i njëjtë: ndërhyrje në lirinë e shprehjes.

Liria e shprehjes në praktikë

Liria e shprehjes dhe sigurimi kombëtar

61. Në çështjen *Observer and Guardian*⁸⁰, autoritetet kombëtare iu drejtuan interesit të “sigurimit kombëtar” për kufizimin e lirisë së shprehjes se dy gazetave të përfshira. Me kërkesë të Prokurorit të Përgjithshëm, në Korrik 1986 gjykatat Britanike nxorrën sanksione kundër *The Guardian* dhe *The Observer* duke i ndaluar atyre të botonin informacion mbi shërbimet sekrete Britanike. Informacioni ishte marrë nga pjesë të *Spycatcher*, një libër i shkruar nga Peter Wright, një anëtar në pension i shërbimeve sekrete Britanike. Në kohën e kërkesës për sanksion, libri nuk ishte botuar ende. Sanksionet e përkohshme u vendosën në pritje të rezultatit të kërkesës tek Prokurorit të Përgjithshëm për sanksion të përkohshëm mbi botimin nga ana e gazetës të informacionit. Pretendimi i Prokurorit të Përgjithshëm për sanksion të përkohshëm u argumentua me nevojën për të shmangur shkeljen e konfidencialitetit në sistemin e sigurimit kombëtar. Në mënyrë që të parandalohet fakti që pretendimi i Prokurorit të Përgjithshëm mund të paragjykohej nga botimi paraprak i të dhënave të cilat do të

80. *Idem; Sunday Times (2) kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1991.

ishin subjekti i sanksionit të përkohshëm, gjykatat kombëtare vunë në fuqi sanksionet e përkohshme.

Libri i Z.Wright përfshinte një rrëfim të aktiviteteve ilegale që kishte kryer shërbimi sekret dhe agjentët e tij. Ai tha se M15-a ka vënë mikrofonat përgjimi në të gjitha konferencat diplomatike në Londër gjatë gjithë viteve 50-ë dhe 60-ë, si dhe në negociatat mbi pavarësinë e Zimbabvesë në 1979; M15-a përgjoi diplomatë nga Franca, Gjermania, Greqia dhe Indonezia, si dhe suit-ën e hotelit të Z.Hrushov gjatë vizitës së tij në Britani në 1950-ën; po kjo M15-ë vodhi dhe përgjoi konsullatat Ruse jashtë shtetit; kjo M15-ë komplotoi pa sukses për të vrarë Presidentin Naser të Egjiptit në kohët e krizës së Suezit; kjo M15-ë komplotoi kundër Harold Wilson-it gjatë postit si kryeministër nga 1974-a deri në 1976; dhe kjo M15 i ndërroi drejtimin burimeve për të hetuar grupet politike të krahut të majtë në Britani.

Në Korrik 1987, libri u botua në Shtetet e Bashkuara dhe kopje të librave u qarkulluan edhe në Mbretërinë e Bashkuar. Panvarësisht nga ky fakt, sanksionet e përkohshme kundër gazetave u mbajtën deri në tetor 1988, kur Dhoma e Lordëve refuzoi që të jepte sanksione të përkohshme të kërkuara nga Prokurori i Përgjithshëm.

The Observer dhe *The Guardian* u ankimuan në Komisionin Evropian të të Drejtave të

Njeriut, duke argumentuar se urdhërat e përkohshëm kishin shkeluar ushtrimin e lirisë së shprehjes. Përpara Komisionit, Qeveria Britanike argumentoi se arsytet për ndërhyrje ishin që të ruanin "autoritetin dhe paanshmërinë e pushtetit gjyqësor", të cilit i kërkohej të merrte vendim mbi urdhërat e përkohshëm të kërkuar nga Prokurori i Përgjithshëm. Përpara Gjykatës Evropiane, Qeveria shtoi arsyen mbi "sigurimin kombëtar", duke argumentuar se në kohën kur ishin dhënë urdhërat e përkohshëm, informacioni që kishte marrë Peter Wright ishte konfidencial. Nëse ky informacion do të botohej, shërbimeve sekrete britanike, agjentëve të tyre dhe palëve të treta do t'u shkaktohej një dëm i madh pas identifikimit të agjentëve; marrëdhëniet me vendet aleate, organizatat dhe njerëzit do të dëmtoheshin gjithashtu; ato të gjitha do të kishin ndaluar së besuari më në shërbimin sekret britanik. Gjithashtu, Qeveria parashtroi argumentin se ekzistonte risku që agjentë të tjerë që kishin punuar më parë ose aktualë do të ndiqnin Z.Wright. Për periudhën pas botimit, Qeveria mbështetej në arsyen e "sigurimit kombëtar" duke argumentuar se nevojitej që të mbrohej "sigurimi kombëtar", duke siguruar shtetet aleate për mbrojtje efektive të informacionit nga shërbimi sekret britanik. Sipas mendimit të Qeverisë, e vetmja mënyrë për të siguruar këtë gjë ishte që të bëhej e qartë se agjentët

që kishin kërcënuar për të thyer detyrimin e tyre për tërë jetën të konfidencialitetit do të parandaloheshin vetëm me veprime ligjore, dhe se veprime të tilla duhet të ndërmerreshin. Gazetat aplikuese argumentuan se pas botimit të librit në Shtetet e Bashkuara, çdo lloj arsyeje e tillë ka pushuar së ekzistuari, duke qënë se e drejta e Qeverisë për të mbajtur informacionin sekret gjithsesi ishte shkatërruar.

Gjykata i pranoi të dyja arsyet e parashtruara nga Qeveria si “qëllime legjitime” dhe ekzaminoi më tej faktin nëse urdhërat e përkohshëm kishin qënë “të nevojshme në një shoqëri demokratike”. Gjykata rikujtoi parimet e përgjithshme të zhvilluara nga jurisprudenca e saj në lidhje me lirinë e shtypit:

Liria e shtypit përbën një nga themelet bazë të një shoqërie demokratike; duke iu referuar paragrafit 2 të Nenit 10, ai është i aplikueshëm jo vetëm për “informacione” dhe “ide” që priten mirë ose që konsiderohen si jo-ofenduese ose me indiferentizëm, por edhe ato që ofendojnë, trondisin ose shqetësojnë.[...] Këto parime janë të një rëndësie të veçantë përsa i përket shtypit. Ndërsa nuk duhet të tejkalojë kufizimet e vëna, midis të tjerave, në “interesat e sigurimit kombëtar” është gjithsesi e detyrueshme për të që të japë informacion e ide mbi çështjet me interes publik. Jo vetëm shtypi ka detyrimin për të dhënë informacion dhe ide të tilla; edhe publiku ka të drejtë t’i marrë ato. Në rast të kundërt, shtypi do

ta kishte të pamundur të luante rolin e tij jetësor si “vigjil publik”.

Gjykata iu referua më pas nevojës për t’i nënshtruar kufizimet e mëparshme mbi botimin në një hetim mjaft strikt:

...Neni 10 i Konventës nuk ndalon specifikisht vënien e kufizimeve të mëparshme mbi botimin, si të tillë...Nga ana tjetër, rreziku i trashëguar nga kufizimet e mëparshme është i tillë që ka nevojë që të hetohet me mënyrën më të kujdesshme të mundur nga Gjykata. Kjo është veçanërisht kështu përsa i përket shtypit, pasi lajmi është i përkohshëm dhe vonimi i botimit të tij, edhe për një periudhë të shkurtër, mund t’i heqë atij të gjitha vlerat dhe interesin.

Duke aplikuar këto parime në çështjen në fjalë dhe shqyrtuar arsyet e sjell nga Qeveria, Gjykata vendosi që urdhërat e përkohshëm ishin të justifikuar përpara botimit të librit, por jo pas këtij momenti. Kur libri u botua në Shtetet e Bashkuara, informacioni e humbi karakterin e tik konfidencial, dhe si rrjedhojë, interesi për të mbajtur konfidencialitetin mbi të dhënat e *Spycatcher*, do të ishte gjithashtu. Në bazë të këtyre rrethanave, nuk kishte nevojë të “mjaftueshme” për të mbajtur në fuqi urdhërat. Duke vëzhguar argumentet e parashtruara nga Prokurori i Përgjithshëm, për shembull nevojën për të ruajtur efikasitetin, kredibilitetin dhe reputacionin e shërbimit sekret britanik dhe për të shkurajuar agentët që mund të kishin menduar të ndiqnin shembullin e

Peter Wright, Gjykata u shpreh se ishin të pamjaftueshme për të justifikuar ndërhyrjen dhe se

Ndërhyrja për të cilën u bë ankimi nuk ishte më "e nevojshme në një shoqëri demokratike" pas 30 korrikut 1987.

Gjyqtari Pettiti, në një mendim që ishte pjesërisht kundërshtues, u shpreh se urdhërat e përkohshëm nuk justifikoheshin edhe para botimit të librit jashtë Mbretërisë së Bashkuar:

Përsa i përket shtypit, një vonesë në lidhje me çështjet e problemeve aktuale, i heqin artikullit të gazetarit një pjesë të madhe të interesit.

Më pas gjyqtari tha se

Diku mund t'i krijohet përshtypja se ashpërsia ekstreme e ...urdhërit dhe e metodës së miratuar nga Prokurori i Përgjithshëm nuk ishte më shumë një çështje e detyrimit të konfidencialitetit, sesa frika për zbulimin e disa parregullsive që janë kryer nga shërbimi i sigurimit për të ndjekur qëllime politike dhe jo sekrete.

Në mendimin e Z.Pettiti, kjo përbënte një shkelje të lirisë për të marrë informacionin sepse "ti mohosh publikut informacionin mbi funksionimin e organeve të Shtetit, do të thotë të shkelësh të drejtën themelore të demokracisë". Gjyqtari më pas vuri re se zgjatja e kohës së urdhërit ishte një mjet i fshehtë për të kryer censurë ose kufizuar lirinë e shtypit. Ndërsa kritikonte dallimin e kryer nga Gjykata Evropiane (përpara dhe pas botimit të librit), gjyqtari tha:

"liria e shprehjes në një vend nuk mund t'i nënshtrohet faktit nëse materiali në fjalë është botuar një një shtet tjetër. Në kohën e televizionit satelitor që jemi tashmë, është e pamundur të ndash në mënyrë territoriale mendimin dhe shprehjen e tij dhe t'u kufizosh të drejtën për informacion qytetarëve të një shteti, gazetat e të cilit i nënshtrohen një ndalimi". Kështu, Gjyqtari Pettiti konkludoi se në bazë të mendimit të tij, Neni 10 ishte shkelur gjatë gjithë periudhës së urdhërave të përkohshëm.

Në një tjetër opinion pjesërisht të kundërt, Gjyqtari De Meyer shprehu opionencën e tij ndaj Gjyqarit Pettiti dhe shtoi:

Shtypi duhet të lihet i lirë të botojë lajme, cilido qoftë burimi, pa censurë, urdhër apo kufizim të mëparshëm: në një shoqëri të lirë demokratike nuk mund të ketë vend për kufizime të atij lloji, dhe veçanërisht jo nëse këto mbështeten, siç ndodh në çështjen në fjalë, në "fshehjen nga ana e qeverisë të informacioneve që vënë atë në pozitë të vështirë" ose të ideve.

63. Në çështjen *Vereniging Weekblad Bluf!*⁸¹, Gjykata shqyrtoi gjithashtu, bazuar në fakte të ndryshme, konfliktin midis "sigurimit kombëtar" dhe lirisë së shprehjes. Kërkuesi, një shoqëri me bazë në Amsterdam, botonte një revistë të përjavshme të quajtur *Bluf!*, të hartuar në parim për lexuesit e krahut të majtë. Në 1987, *Bluf!* arriti të siguronte një raport periodik të shërbimit të brendshëm sekret hollandez. Ky raport, që datonte

81. *Vereniging Weekblad Bluf!* kundër Hollandës, 1995.

në 1981, shënohej si “konfidencial” dhe përmbante informacione mbi interesat e atëhershme të shërbimit sekret hollandez. Raporti i referohej Partisë Komuniste Hollandeze dhe lëvisjeve anti-bërthamore; ai përmendte planin e Lidhjes Arabe për të ngritur një zyrë në Hagë; jepte informacion mbi aktivitetet e shërbimeve sekrete polake, rumune dhe çekoslovakë në Hollandë.

Botuesi i revistës shpalli botimin e raportit së bashku me një koment, si shtesë e botimit të 29 prillit. Në të njëjtën ditë, shefi i shërbimeve të brendshme sekrete hollandeze i dërgoi një letër zyrës së prokurorisë, duke u shprehur se shpërndarja e raportit do të përbënte shkelje të së drejtës penale. Në lidhje me karakterin sekret të informacionit në raport, ai u shpreh se

Megjithëse...kontributet e ndryshme që janë marrë veçmas nuk (ose jo më) përmbajnë ndonjë sekret shtetëror, ato ama – nëse merren së bashku dhe interpretohen të lidhura – çojnë në informacion, konfidencialiteti i të cilit është i nevojshëm për interesat e shtetit dhe aleatëve të tij. Kjo ndodh për shkak se pranëvënja e fakteve jep një analizë, në sektorë të ndryshëm interesi të informacionit në dispozicion të shërbimit të sigurimit dhe të aktiviteteve e metodave të punës së tij.

Sirezultat, përparashtypjes dhe shpërndarjes së revistës, ambientet e *Bluf!*-it u kontrolluan në bazë të një urdhri nga gjyqtari hetues. U konfiskua i gjithë edicioni i *Bluf!*-it të 29

prillit, duke përfshirë edhe shtesën. Gjatë asaj nate, jo në dijeninë e autoriteteve, stafi i *Bluf!*-it rishtypi edicionin dhe u shpërndanë ditën e nesërme rreth 2 500 kopje në rrugë tek qytetarët e Amsterdami. Autoritetet nuk e ndaluan shpërndarjen.

Në maj 1987 gjyqtari hetues mbylli hetimin kundër stafit të *Bluf!* pa vënë ndonjë sanksion penal. Në të njëjtën kohë, shoqëria kërkoi për kthimin e kopjeve të konfiskuara, por zbatimi i kërkesës u mohua. Në mars 1988, me kërkesë të prokurorit publik, gjykatat hollandeze vendosën që të gjitha kopjet e edicionit të *Bluf!*-it të tërhiqeshin nga qarkullimi publik. Gjykatat u mbështetën në nevojën për të mbrojtur sigurimin kombëtar dhe argumentuan se zoërimi pa mbikqyrje i atyre materialeve ishte në kundërshtim me ligjin dhe interesin publik.

Shoqëria bëri ankesë në Komisionin Evropian të të Drejtave të Njeriut duke pretenduar se autoritetet hollandeze kishin shkelur të drejtën e saj sipas Nenit 10 të Konventës. Qeveria u shpreh se ndërhyrja në lirinë e shprehjes së kërkuesit kishte baza legjitime, ato të nevojës për të mbrojtur “sigurimin kombëtar” duke parashtruar argumentet e mëposhtme: individët ose grupet që përbëjnë kërcënim për sigurimin kombëtar mund të zbulonin duke lexuar raportin, nëse, dhe deri në çfarë shkalle, ishin në dijeni shërbimet sekrete hollandeze të veprimtarive të tyre subversive; mënyra

në të cilin ishte prezantuar informacioni gjithashtu mund t'i jepte atyre mundësinë për të kuptuar si funksionojnë metodat dhe aktivitetet e shërbimeve sekrete; këta armiq potencialë mund të përdornin informacionin në dëm të sigurimit kombëtar.

Duke vështruar ekzistencën e një "qëllimi legjitim" për konfiskimin dhe tërheqjen nga qarkullimi të botimit në fjalë të *Bluf!*-it, Gjykata njohu faktin se funksionimi i një shoqërie demokratike bazuar në shtetin ligjor mund kërkojë që institucione të tilla si shërbimet sekrete të operojnë në fshehtësi. Sipas gjyqimit të Gjykatës, kjo do të mundësonte që një shtet të mbrohej kundër veprimtarive të individëve ose grupeve që bëjnë përpjekje të shkatërrojnë vlerat bazë të një shoqërie demokratike. Si rrjedhim, Gjykata pranoi që ndërhyrja (konfiskimi dhe tërheqja nga qarkullimi) kishin në vetvete "qëllimin legjitim" të mbrojtjes së "sigurimit kombëtar".

Gjykata më pas hetoi nëse konfiskimi dhe tërheqja nga qarkullimi ishin "të nevojshme në një shoqëri demokratike", dhe u shpreh: *Është e hapur për diskutim çështja nëse informacioni në raport ishte i ndjeshëm mjaftueshëm për të justifikuar ndalimin e shpërndarjes së tij. Dokumenti në fjalë ishte gjashtë vjeçar...kreu i shërbimit të sigurimit vetë [kishte] pranuar se në 1987, pjesët e ndryshme të informacionit të marra veçmas, nuk përbënin më sekrete shtetërore. Së fundi, raporti ishte*

*shënuar thjesht "Konfidencial", që përfaqëson një shkallë të ulët të fshehtësisë.[...] Tërheqja nga qarkullimi...duhet të konsiderohet në bazë të ngjarjeve të marra si një e tërë. Pasi ishte konfiskuar gazeta, botuesit rishtypën një numër të konsiderueshëm kopjesh dhe i shitën ato në rrugët e Amsterdemit, të cilat ishin mjaft të populluara. Si rrjedhim, informacioni në fjalë ishte shpërndarë tashmë gjerësisht në kohën kur gazeta ishte tërhequr nga qarkullimi.[...] Në këtë lidhje të fundit, Gjykata vë re se ajo është shprehur edhe më parë se ishte e panevojshme të ndalohej zbulimi i një informacioni të dhënë duke marrë parasysh se është bërë tashmë publik ose nuk është më konfidencial.[...] informacion në fjalë u bë i aksesueshëm për një numër të madh njerëzish, të cilët si rrjedhim, ishin në gjendje t'ia komunikonin atë të tjerëve. Për më tepër, ngjarjet u komentuan nga media. Për këtë arsye, mbrojtja e informacionit si sekret shtetëror nuk justifikohet më dhe tërheqja e botimit...të *Bluf!*-it nuk dukej më se ishte e nevojshme për të arritur qëllimin legjitim të kërkuar.[...] Shkurtimisht, duke qënë se mjete nuk ishte i nevojshëm në një shoqëri demokratike, ka pasur shkelje të Nenit 10.*

64. Gjykimet në çështjet *Observer and Guardian* dhe *Bluf!* parashtrojnë të paktën dy parime të rëndësishme.

Parimi i parë shprehet se kur ka dalë në arenën publike, informacioni mbi sigurimin kombëtar mund të mos ndalohej, tërhiqet ose dënohen autorët e shpërndarjes.

Parimi i dytë konsiston në një ndalim mbi shtetet për përcaktimin në mënyrë të pakushtëzuar të klasifikimit të të gjithë informacionit në fushën e sigurimit kombëtar, dhe rrjedhimisht, krijimit të kufizimeve paraprake mbi aksesin ndaj informacionit të tillë. Disa informacione mbi sigurimin kombëtar në fakt mund të klasifikohen kur ka arsye serioze për të besuar se sigurimi kombëtar kërcënohet nëse bëhet publik. Gjithashtu, statusi i klasifikuesit të informacionit duhet të kufizohet në kohë dhe nevoja për të mbajtur këtë status duhet të provohet periodikisht. Interesi i publikut për të ditur informacione të dhëna duhet marrë në konsideratë gjithashtu në procesin e klasifikimit ose deklasifikimit të informacionit në lidhje me sigurimin kombëtar.

65. Kështu do të përbënte shkelje të Nenit 10 si jo “të nevojshme në një shoqëri demokratike” legjislacioni që ndalon në terma absolute dhe pa kushte shpërndarjen e të gjithë informacionit në fushën e sigurimit kombëtar, duke eliminuar kontrollin publik mbi veprimtaritë e shërbimeve sekrete. Gjykatat kombëtare, kur ndeshen me legjislacion që parashikon ndalim të përgjithshëm e pa kushte të shpërndarjes së të gjithë informacionit në fushën e sigurimit kombëtar, duhet të reagojnë dhe të refuzojnë pretendime të tilla, qoftë penale a civile. Gjykatat duhet të lejojnë shtypin, që vepron

në emër të publikut, të ushtrojë lirinë e tij për të identifikuar keqfunksionimet, veprimtaritë e paligjshme ose gabime të tjera brenda sistemit të shërbimit sekret.

Rregullat e hartuara nga Gjykata Evropiane në instancat kur liria e shprehjes bie në konflikt me interesin për të mbrojtur sigurimin kombëtar, janë udhëzues që duhen ndjekur në nivel kombëtar. Edhe në rastet kur një sistem ligjor vendas nuk parashikon shprehimisht për provën e “rëndësisë” parimin e proporcionalitetit dhe argumentimin e interesit të publikut, gjykatat kombëtare përkatëse duhet t’i vënë ato në mendimin e tyre ligjor dhe të zhvillojnë testin e balancimit që do t’i përgjigjej pyetjes së “rëndësisë”.

Një udhëzues tjetër mund të gjendet në Parimin 12 të Parimeve të Johannesburgut (1995) ku thuhet se

Një shtet nuk mund të mohojë në mënyrë kategorike aksesin ndaj të gjithë informacionit që ka lidhje me sigurimin kombëtar, por duhet të hartojë në ligj vetëm ato kategori specifike e të ngushta të informacionit që janë të rëndësishme për t’i ruajtur me qëllim që të mbrohet një interes legjitim i sigurimit kombëtar.

Gjithashtu, Parimi 15 ndalon dënimin e një personi në bazë të

Sigurimit kombëtar për zbulim informacioni nëse (1) nxjerrja e informacionit nuk dëmton aktualisht dhe nuk ka të ngjarë që të dëmtojë një interes legjitim të sigurimit kombëtar, ose (2) nëse

interesi i publikut për të njohur informacionin vlen më tepër se dëmi që mund të shkaktohet nga zbulimi tij.

Rekomandimi i Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës i vitit 1981 mbi të drejtën e aksesit për informacion që mbahet nga autoritetet publike i nënshton kufizimet mbi aksesin ndaj informacionit në një test të përbërë prej tre pjesësh: kufizimet duhet të parashikohen me ligj ose praktika, të jenë të nevojshme në një shoqëri demokratike dhe të kenë si qëllim mbrojtjen e interesit legjitim të publikut. Çdo mohim i dhënies së informacionit duhet të shpjegohet dhe t'i nënshtohet rishqyrtimit. Infomacioni në fushën e sigurimit kombëtar nuk përbën përjashtim nga ky rregull.

66. “Sigurimi kombëtar” bashkë me “sigurimin publik” dhe “të drejtat e të tjerëve” konsideroheshin se kishin nëpërkëmbur interesin e mbrojtjes së lirisë së shprehjes në rastet kur shprehja e sanksionuar nga autoritetet vendore kishte si qëllim shkatërrimin e të drejtave të parashtruara në Konventë. Në çështjen *Kuhnen*⁸², kërkuesi drejtonte një organizatë, qëllimi të cilës ishte që të kthente në skenën politike Partinë Socialiste Kombëtare (të ndaluar në Gjermani). Z. Kuhnen shpërndau botime që nxisnin luftën për një Gjermani të Madhe socialiste dhe të pavarur. Ai shkroi se organizata e tij përkrahte “unitetin gjerman, drejtësinë sociale, krenarinë raciale,

komunitetin e njerëzve dhe shoqërinë” dhe se ishte kundër “kapitalizmit, komunizmit, Zionizmit, armiqësismit të njerëzve për shkak të masave të punëtorëve të huaj, shkatërrimit të mjedisit”. Ai shkroi gjithashtu: “kushdo që i shërben këtij qëllimi, le të mund të veprojë, kushdo që pengon do të luftohet dhe si pasojë, eliminohet”. Z. Kuhnen u dënua me burgim nga gjykatat gjermane⁸³. Kërkuesi pretendonte përpara Komisionit se kishte pësuar shkelje të lirisë së tij të shprehjes. Duke vëzhguar kushtin që kufizimi duhet të jetë “i nevojshëm në një shoqëri demokratike”, Komisioni vuri re se kërkuesi kishte bërë thirrje për socializëm kombëtar me qëllimin që të rregullonte rendin bazë të lirisë dhe demokracisë dhe se fjalimi i tij binte në kundërshtim me një nga vlerat bazë të shprehura në Preambulën e Konventës: liritë themelore të ruajtura në Konventë “ruhen më së miri.....me anë të një demokracie politike efektive”.

Gjithashtu, Komisioni u shpreh se fjalimi i kërkuetit përmbante elementë të diskriminimit racial dhe fetar. Si rrjedhojë, Komisioni tha se kërkuesi kërkonte të përdorte lirinë e shprehjes për të nxitur një qëndrim në kundërshtim me tekstin dhe shpirtin e Konventës si dhe në kundërshtim me Nenin 17 që ndalon abuzimin e të drejtave. Duke konkluduar, Komisioni vendosi që ndërhyrja me ushtrimin e lirisë së shprehjes së kërkuetit ishte “e nevojshme

82. *Kuhnen kundër Gjermanisë*; raport i 1998.

83. Kodi Penal gjerman ndalon shpërndarjen e propagandës nga organizata jokushtetuese, kur propagandë e tillë është drejtpërdrejt në kundërshtim me rregullin bazë të demokracisë, lirisë dhe mirëkuptimit të të gjithë njerëzve.

në një shoqëri demokratike”.

Një vendim i ngjashëm u mor në çështjen e *DI kundër Gjermanisë*⁸⁴, ku kërkuesi (një historian) mohoi ekzistencën e dhomave me gaz në Aushvic, duke deklaruar se ato ishin fallco dhe të ndërtura në ditët e para të pasluftës, dhe se taksapaguesit gjermanë kishin paguar rreth 16 bilion DM për këto gënjeshttra.

Kërkuesi u sanksionua nga gjykatat kombëtare. Përpara Komisionit, Qeveria u justifikuar për këtë gjobë me faktin e interesit për të mbrojtur “sigurimin kombëtar dhe integritetin territorial”, dhe “reputacionin e të drejtat e të tjerëve”, si dhe për “mbrojtjen e rendit e parandalimin e krimit”. Duke aplikuar parimin e proporcionalitetit, Komisioni u shpreh:

Interesat e publikut në mbrojtjen e rendit dhe parandalimin e krimit në popullatën gjermane për shkak të sjelljes fyese kundër çifutëve dhe kundravajtjeve të ngjashme me to, dhe kushti për të mbrojtur reputacionin dhe të drejtat e tyre vlejné më shumë në një shoqëri demokratike se liria e kërkuesit për të përhapur botime të tilla ku mohohet ekzistenca e mbyrtjes me gaz të çifutëve nga regjimi nazist.

Në çështjet *Honsik*⁸⁵ dhe *Ochensberger*⁸⁶, ku kërkuesët gjithashtu mohanin ekzistencën e Holokaustit dhe nxisnin urrejtjen raciale, Komisioni nxorri konkluzione të ngjashme si më sipër.

67. “Sigurimi kombëtar” kundrejt lirisë së shprehjes u hetua gjithashtu nga Gjykata në lidhje me sekretet ushtarake në çështjen *Hadjianastassiou*⁸⁷. Një oficer u dënua me burgim pesë mujor me nxjerrje në lirim për shkak se kishte nxjerrë informacion të klasifikuar ushtarak tek një kompani private në këmbim të pagesës. Informacioni në fjalë kishte të bënte me një armë të caktuar si dhe njohuritë teknike përkatëse mbi të, dhe në pikëpamjen e Qeverisë nxjerrja e informacionit mund të shkaktonte dëm të konsiderueshëm në sigurimin kombëtar. Duke u bazuar në faktin se informacioni ushtarak nuk përjashtohet nga mbrojtja që siguron Neni 10, Gjykata vendosi për dënimin që ishte “i nevojshëm në një shoqëri demokratike” për mbrojtjen e “sigurimit kombëtar” dhe u shpreh:

Zbulimi i interesave të një shteti për një armë të dhënë dhe për njohuritë teknike përkatëse, që mund të tregojë progresin e shtetit në prodhimin e saj, ka mundësi që të shkaktojë dëm të konsiderueshëm në sigurimin kombëtar.[...] As evidenca nuk tregon mungesën e një lidhjeje të arsyeshme të proporcionalitetit midis mjeteve që përdoren dhe qëllimit legjitim të ndjekur.

68. Gjykimi mbi çështjen *Hadjianastassiou*, sjell dy tendenca të rëndësishme për gjykatat kombëtare. Së pari, jo i gjithë informacioni ushtarak konsiderohet i shkëputur nga shprehja publike dhe publiku i gjerë. Së dyti, Gjykata u shpreh edhe njëherë se i takon

84. *DI kundër Gjermanisë*; raporti 1996.

85. *Honsik kundër Austrisë*, raporti 1995.

86. *Ochensberger kundër Austrisë*, raporti 1994.

87. *Hadjianastassiou kundër Greqisë*, 1992.

88. *Incal. kundër Turqisë*, 1998.

gjykatave kombëtare të vendosin në çdo çështje specifike nëse informacioni përkatës vërtet shënon një rrezik real dhe serioz për sigurimin kombëtar. Një vlerësim i tillë bazuar në parimin e proporcionalitetit është përgjegjia për pyetjen nëse duhet ose nuk duhet ndaluar apo sanksionuar një shprehje që bën publike informacionin ushtarak.

Liria e shprehjes dhe mbrojtja e rendit dhe parandalimi i krimit

69. Autoritetet kombëtare e kanë kufizuar lirinë e shprehjes sipas arsytimit të “prishjes së qetësisë publike” në çështjen e *Incal*.⁸⁸ Z.Incal, një shtetas turk dhe anëtar i Partisë së Punës (shpërndarë në 1993 nga Gjykata Kushtetuese), shpërndau fletëpalosje që përmbanin vërejtje thumbuese mbi politikën e qeverisë turke dhe i bënte thirrje popullsisë me origjinë kurde të bashkoheshin për të bërë disa kërkesa politike. Fletëpalosjet i bënin thirrje njerëzve të luftonin kundër fushatës “ti nxjerrim kurdët jashtë”, të lançuar nga sigurimi turk dhe qeveria lokale dhe e quanin këtë fushatë “pjesë të luftës së posaçme që po ndiqej në vend aktualisht kundër popullatës kurde”. Fletëpalosja gjithashtu e karakterizonte veprimtarinë e shtetit si “terror shtetëror kundër proletarëve turq e kurd”. Megjithatë, fletëpalosjet nuk bënin thirrje për dhunë ose urrejtje. Sigurimi

turk i konsideroi fletëpalosjet si propagandë separatiste. Z.Incal u dënua nga gjykatat kombëtare me gjashtë muaj burg me akuzën e nxitjes për të kryer një kundravajtje. Atij iu ndalua gjithashtu të hynte në shërbimin civil dhe që të merrte pjesë në një sërë aktivitete brenda organizatave politike, shoqatave dhe sindikatave.

Përpara Gjykatës Evropiane, qeveria turke argumentoi se dënimi i kërkuesit ishte i nevojshëm me qëllim që të parandalohet prishja e qetësisë publike, duke qënë se gjuha e përdorur në fletëpalosje ishte agresive, provokuese dhe e mundshme për të nxitur popullsinë me origjinë kurde të besonin se ata ishin viktimat e një “luftë të posaçme”, dhe si rrjedhim, do të ishin të justifikuar të krijonin komitetet e vetë-mbrojtjes.

Qeveria argumentoi gjithashtu se

Ishte e dukshme nga renditja e fjalëve të fletëpalosjeve...se ato kishin si qëllim të nxisin një kryengritje nga një grup etnik kundër autoriteteve të shtetit.

Dhe se

Interesat në luftën dhe mposhtjen e terrorizmit marrin përparësi në një shoqëri demokratike.

Gjykata nuk ishte e së njëjtës pikëpamje me qeverinë dhe iu referua nëvojës për të siguruar që “veprimet ose moskryerja e detyrës nga ana e qeverisë” i “nënshtrohen hetimit të hollësishëm jo vetëm nga autoritetet legislative dhe gjyqësore, por edhe nga mendimi publik”. Në mënyrë që të bëhej vlerësimi i faktit nëse vendimi dhe

89. *Sazmann kundër Austrisë*, Apl.nr.23697/94, vendim i Komisionit 27 shkurt 1997.

90. *Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs and Gubi kundër Austrisë*, 1994.

dënimi i kërkuesit ish-in “të nevojshëm në një shoqëri demokratike”, Gjykata theksoi se “ndërsa është e çmuar për të gjithë, liria e shprehjes është veçanërisht e rëndësishme për partitë politike dhe anëtarët e tyre aktiv”. Gjykata u shpreh se nuk mund të identifikonte

Asgjë që mund të nxjerrë konkluzionin se Z.Incal ishte në njëfarë mënyre përgjegjës për problemet e terrorizmit në Turqi.[...] Si përfundim, dënimi i Z.Incal ishte në disproporcion me qëllimin që kërkohet dhe si rrjedhim, i panevojshëm në një shoqëri demokratike.

Gjithashtu, duke u bazuar në shkelje ndaj Nenit 10, Gjykata gjeti shkelje të kushtit për një proces të drejtë gjyqësor (Neni 6), pasi kërkuesi u dënua nga një gjyq i përbërë prej tre gjyqtarësh, një prej të cilëve gjyqtar ushtarak.

70. Parandalimi i krimit dhe mbrojtja e rendit si dhe interesi për mbrojtjen e sigurisë kombëtar u argumentuan nga qeveria austriake në çështjen e *Sazmann*⁸⁹. Kërkuesit iu dha një dënim me lirim nga detyra për tre muaj në burg pasi kishte nxitur anëtarët e ushtrisë, nëpërmjet shtypit, që të mos i bindeshin ligjeve ushtarake e që t'i shkelnin ato. Komisioni vendosi që dënimi i kërkuesit ishte i justifikuar për ruajtjen e rendit në ushtrinë federale austriake dhe mbrojtjen e sigurimit kombëtar:

...nxitja për të mos zbatuar ligjet ushtarake përbënte një presion jo-kushtetues që kishte si

qëllim heqjen e ligjeve që ishin miratuar në mënyrë kushtetuese. Një presion i tillë jo-kushtetues nuk mund të tolerohej në një shoqëri demokratike.

71. Gjykata arriti në një konkluzion ndryshe në çështjen e *Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs and Gubi*⁹⁰, ku gjykatat austriake ndaluan shpërndarjen e një botimi periodik midis ushtarëve në kazermat ushtarake, i cili propozonte reforma dhe nxiste ushtarët që të ndërmerrnin veprime ligjore kundër autoriteteve. Qeveria austriake argumentoi se periodiku i kërkuesit kërcënonte sistemin e mbrojtjes së vendit dhe efektivitetin e ushtrisë, e mund të çonte në prishje të rendit dhe krim.

Gjykata nuk ishte dakort me parashtrimi e çështjes së qeverisë, dhe u shpreh se shumica e çështjeve në periodik

...parashtronin ankime, prezantonin propozime për reforma ose nxisnin lexuesin të hartojë ankime ligjore ose të bëjë procedime apeli. Megjithatë, panvarësisht nga toni i tyre shpesh i ashpër, nuk duket se ato tejkalonin kufijtë e asaj që është e pranueshme në kontekstin e një diskutimi të thjeshtë idesh, të cilat duhet të tolerohen në ushtrinë e një shteti demokratik, ashtu si edhe në shoqërinë ku një ushtri e tillë shërben.

Kështu, Gjykata shpalli se kishte shkelje të Nenit 10.

72. “Mbrojtja e rendit dhe parandalimi i krimit” u balancuan kundrejt kritikës politike të qeverisë nga kundërshtarët e saj politikë. Në çështjen *Castells*⁹¹, Gjykata argumentoi

91. *Castells kundër Spanjës*, 1992.

për një mbrojtje të fortë të lirisë së shprehjes në emër të opozitës politike. Z.Castells ishte senator në Parlamentin spanjoll ku përfaqësonte një organizatë politike që ishte në favor të pavarësisë së popullsisë baske. Në 1979, ai shkroi një artikull të quajtur “Mosndëshkimi Mizor”, i cili u botua në një gazetë të përditshme kombëtare. Z.Castells akuzonte qeverinë për dështim në hetimin e vrasjeve në popullsinë baske dhe deklaroi:

bërësit e këtyre krimeve veprojnë, vazhdojnë të punojnë dhe mbeten në pozita me përgjegjësi në mosndërshtim të plotë. Nuk është nxjerrë asnjë mandat për arrestimin e tyre.

Ai akuzoi gjithashtu qeverinë për komplicitetet në ato krime: *Të djathtët që janë në pushtet kanë të gjitha mjetet në dispozicionin e tyre (policinë, gjykatat dhe burgjet) për të kërkuar dhe dënuar bërësit e kaq shumë krimeve. Por, mos u mërznisi, e drejta nuk do të mund të shmanget.[...] Ata që janë përgjegjës për rendin publik dhe procedimet penale janë të njëjtët si më parë edhe tani.*

Duke iu referuar grupeve ekstreme, fajtorë për këto krime, ai shkroi

Ata kanë dosje të konsiderueshme me penaltete dhe mbahen të azhornuara gjithnjë. Ata kanë një furnizim të konsiderueshëm me armë dhe para. Ata kanë materiale dhe burime dhe operojnë pa u ndëshkuar minimalisht...mund të thuhet se ata e kanë të garantuar imunitetin ligjor me përparësi.

Z. Castells deklaroi më tej:

Prapa këtyre akteve mund të jetë vetëm qeveria, partia e qeverisë dhe stafi i saj. Ne e dimë që ata do ta përdorin më dendur, si instrument politik, ashpërsinë duke gjuajtur disidentët baske e eliminuar ata...Por për të mirën e viktimave të radhës nga njerëzit tanë, përgjegjësit duhet të identifikohen menjëherë duke i bërë publik sa më gjerë.

Z. Castells u akuzua për ofendim ndaj qeverisë. Gjatë procedimeve, u mohua kërkesa e kërkuesit për dëshmitarë dhe dokumente nga gjykatat kombëtare. Ato u argumentuan se prova të tilla nuk lejoheshin kur akuza ishte për ofendim kundër qeverisë (dhe jo kundër një prej anëtarëve të saj); dhe se sipas së drejtës penale, autoritetet shtetërore gëzojnë një shkallë më të lartë mbrojtjeje se individët. Ai u dënua me një vit burgim të cilin ai asnjëherë nuk e kreu.

Përpara Gjykatës, kërkuesi argumentoi se ishte shkelur e drejta e tij e lirisë së shprehjes. Qëllimi i ndjekur nga autoritetet spanjolle, të pranuar nga Gjykata, ishte “mbrojtja e rendit dhe parandalimi i krimit”. Sipas pikëpamjes së kërkuesit, arsyeja e vetme për dënimin e tij ishte dëshira për të ruajtur nderin e qeverisë. Gjykata, në hetimin e kushtit se ndërhyrja ishte “e nevojshme në një shoqëri demokratike”, u shpreh:

Ndërsa liria e shprehjes është e rëndësishme për këdo, është veçanërisht e tillë për një përfaqësues të zgjedhur nga populli. Ai përfaqëson elektoratin e tij, tërheq vëmendjen për preokupimet e tyre dhe

mbron interesat e tyre. Sipas kësaj, ndërhyrja me lirinë e shprehjes të Anëtarit të Parlamentit që i përket opozitës, si kërkuesi në fjalë, kërkon hetim të detajuar nga ana e Gjykatës.

Më pas Gjykata konstatoi se

Z. Castells nuk shprehu mendimin e tij nga vendi i Senatit, ashtu si mund të kishte bërë pa pasur frikën e sanksioneve, por zgjodhi të bënte këtë në një gazetë periodike. Megjithatë, kjo nuk do të thotë se ai e humbi të drejtën për të kritikuar qeverinë.

Më tej Gjykata nënvizoi rolin thelbësor të shtypit në një shoqëri demokratike:

Liria e shtypit i jep publikut një nga mjetet më të mira për të zbuluar dhe krijuar një mendim mbi idetë dhe qëndrimet e drejtuesve të tij politikë. Në veçanti, kjo liri i jep politikanëve mundësinë për të reflektuar dhe komentuar mbi preokupimet e mendimit publik; kështu, mundëson cilindo që të marrë pjesë në debatin e lirë politik, i cili qëndron në thelb të konceptit të një shoqërie demokratike.

Gjykata më pas rikujtoi se akuzat e parashtruara nga kërkuesi kundër qeverisë ishin të një interesi të madh për mendimin publik, siç u provua me shitjen e të gjitha kopjeve të atij edicioni. Në kufijtë e kritikës politike, Gjykata u shpreh:

Kufijtë e krititës së lejueshme janë më të gjera përsa i përket një qytetari privat, ose edhe një politikani. Në një shoqëri demokratike veprimet ose mosveprimet e qeverisë duhet t'i nënshtrohen një hetimi të detajuar jo vetëm nga autoritetet legjislative dhe gjyqësore, por edhe nga shtypi dhe

mendimi publik. Për më tepër, pozita dominuese që zë qeveria bën të nevojshme që të nxirren kufizime në mbështetje të procedimeve penale, veçanërisht kur ka mjete të tjera në dispozicion për t'iu përgjigjur sulmeve të pajustificuara dhe kritikave të kundërshtarëve të saj ose median.

Gjykata gjithashtu i bashkëngjiti rëndësi vendimtare faktit që gjykatat kombëtare deklaruan të papranueshme provat e propozuara nga kërkuesi. Në konkluzion Gjykata u shpreh se kjo përbëntë një shkelje të pajustificuar të Nenit 10. gjithashtu një mendim që binte dakort me vendimin deklaronte se: Nuk ka arsye për të dhënë mbrojtje më të mirë për institucionet e individët, ose qeverinë sesa opozita.

73. Në një mënyrë të ngjashme me mësimet e nxjerra nga gjykimet e mëparshme, gjykatat kombëtare duhet të kuptojnë se edhe nëse në parim nxitja për prishjen e rendit është ligjërisht e dënueshme, gjyqtarët duhet të bëjnë vlerësimin e konfliktit të interesave dhe të aplikojnë parimin e proporcionalitetit kur marrin vendime nëse dënimi për një ushtrim të dhënë të lirisë së shprehjes “është i nevojshëm në një shoqëri demokratike”, që i bashkohet një vlerë e rëndësishme kësaj lirie. Për më tepër, siç u provua në çështjen e gjykimit të *Castells*, gjykatat kombëtare duhet të përmbahen në dënimet për kritika ndaj autoriteteve shtetërore. Kritika të tilla, edhe pse mund të jenë të ashpra, janë pjesë e pluralizmit politik dhe pluralizimit të

mendimeve.

Liria e shprehjes dhe morali

74. Konflikti midis “moralit” dhe lirisë së shprehjes sjell interpretime të reja për parimin e proporcionalitetit. Në parim, në çështje të tilla, Gjykata i lë autoriteteve kombëtare një liri më të gjerë vlerësimi, e cila justifikohet me specifikën e “moralit” në çdo shtet anëtar, ose edhe në rajone të ndryshme brenda të njëjtit vend.
75. Në çështjen *Muller*⁹², ndërhyrja e autoriteteve kombëtare me lirinë e shprehjes u konsiderua nga Gjykata si e arsyeshme dhe “e nevojshme në një shoqëri demokratike” për mbrojtjen e “moralit”. Në vitin 1981, gjatë një ekspozite të artit kontemporan, Z. Muller pikturoi dhe shfaqti tre piktura të mëdha ku tregoheshin akte të pederastisë, zoofilisë, masturbimit dhe homoseksualitetit. Ekspozita ishte e hapur për publikun e gjerë, pa pagesë, pa kufizim moshor. Gjykatat zviceriane e gjobitën Z.Muller dhe organizuesit e ekspozitës bazuar në disa dispozita ligjore ku ndalohen botimet imorale. Pikturat u konfiskuan dhe u dorëzuan për t’u ruajtur në një muzeum arti. Megjithatë, ato u kthyen në 1988. Z.Muller dhe organizuesit e ekspozitës bënë ankesë në Komision duke pretenduar se, si dënimi, edhe konfiskimi kishin shkelur të drejtat e tyre të lirisë së shprehjes.

Gjykata, ndërsa shqyrtonte kushtin nëse ndërhyrja me lirinë e shprehjes ishte e nevojshme në “një shoqëri demokratike”, iu referua mungesës së një koncepti në uniformë të moralit brenda territorit të Palëve Kontraktuese. Gjykata u shpreh se gjykatat kombëtare ishin në një pozitë më të mirë se gjyqtari ndërkombëtar për të vendosur mbi çështjen e “moralit”, duke pasur parasysh kontaktin e drejtpërdrejtë të tyre me realitetin në vendet e tyre.

Gjykata u shpreh më pas se

Pikturat në fjalë tregojnë në një mënyrë të vrazhdë marrëdhëniet seksuale, veçanërisht midis njerëzve dhe kafshëve...publiku i gjerë kishte hyrjen e lirë për t'i parë ato, duke qënë se organizuesit nuk kishin vënë ndonjë tarifë hyrjeve ose kufizim moshe. Në fakt, pikturat u shfaqën në një ekspozitë e cila ishte e hapur në mënyrë të pakufizuar – dhe me qëllim që të tërhiqte – vëmendjen e publikut të gjerë.

Gjykata u shpreh gjithashtu se argumentet e gjyqtarëve kombëtarë, të cilët vendosën se imazhet ishin “ligjërishjt mjaft ofenduese për sensin e respektit e të sensitivitetit normal” me “vënien e theksit në kuptimin e seksualitetit në format nga më të vrazhdat”, nuk ishin të arsyeshme. Duke konkluduar, Gjykata vendosi që autoritetet kombëtare kishin të drejtën legjitime të konsideronin gjobat e vëna kërkuesëve si masa të “nevojshme” për mbrojtjen e “moralit”. Gjykata gjithashtu konsideroi konfiskimin e pikturave si “të

92. Muller kundër Zvicrës, 1988.

nevojshme” vetëm në momentin që kishte si qëllim parandalimin e ekspozitës me piktura për t’u parë nga publiku. Kur mori këtë vendim të fundit, Gjykata vuri re se piktori mund të kërkonte në çdo kohë që t’i ktheheshin pikturat e tij duke qënë se konfiskimi nuk ishte i përhershëm.

76. Aksesit i pakufizuar për fëmijët luajti një rol thelbësor në gjykimin e çështjes *Muller*, ashtu si edhe në çështjen *Handyside*⁹³, ku kërkuesi kishte botuar dhe shpërndarë nxënësve një libër që u konsiderua si imoral nga autoritetet britanike.
77. Një lloj tjetër konflikti midis “moralit” dhe lirisë së shprehjes u shqyrtua nga Gjykata në çështjen *Open Door dhe Dublin Well Woman*⁹⁴. Open Door Counselling Ltd (Linja e Këshillimit Dera e Hapur) dhe Dublin Well Woman (Gruaja e Mirë e Dublinit) ishin organizata jo-qeveritare dhe jo-fitimprurëse në Irlandë, ku aborti ishte i ndaluar. Të dy organizatat ofronin këshillim grave shtatzëna, dhe Dublin Well Woman siguronte një numër të madh shërbimesh në fushën e planifikimit familjar, shtatzanisë, shëndetit, sterilitetit, etj. Ajo ofronte gjithashtu për gratë shtatzëna informacion mbi mundësitë e abortit jashtë Irlandës, si për shembull adresat e disa klinikave në Mbretërinë e Bashkuar, të cilat ishin kontrolluar më parë nga organizata. Të dyja organizatat kufizoheshin me dhënien e këshillimit, ndërsa vendimi u takonte grave. Në 1983,

Dublin Well Woman botoi një broshurë ku kritikoheshin dy amendamentet e fundit kushtetuese. I pari i jepte cilitdo të drejtën për të dorëzonin aplikime në gjykata për të kërkuar ndalimin e dhënies së informacionit mbi abortin jashtë Irlandës. Amendamenti i dytë kushtetues i jepte cilitdo të drejtën për të kërkuar urdhëra të lëshuara nga gjykatat kundër grave shtatzëna që kishin si qëllim të largoheshin nga vendi.

Në 1986, pas një padie të bërë nga Shoqata Irlandeze për Mbrojtjen e Fëmijëve të Palindur, gjykatat irlandeze vendosën që aktiviteti i dhënies së informacionit mbi abortin përbënte shkelje të Kushtetutës dhe disa klauzolave të Ligjit mbi krimet. Gjykatat nxorrën një urdhër ndalimi të përhershëm kundër Dublin Well Woman dhe Open Door për dhënien e këshillimit ose ndihmës për gratë shtatzëna mbi abortin jashtë Irlandës. Të dy organizatat bënë ankimim në Komision duke pretenduar se ishte shkelur e drejta e tyre për të dhënë dhe marrë informacion. Katër gra individuale u bashkuan me to, dy si viktima të drejtpërdrejta të ndalimit dhe dy si viktima virtuale.

Përpara Gjykatës, qeveria irlandeze argumentoi se ndërhyrja ishte e justifikuar për të mbrojtur “të drejtat e të tjerëve”, “moralin” dhe “parandalimin e krimet”. Gjykata pranoi vetëm mbrojtjen e “moralit”, duke argumentuar se mbrojtja e një fëmije të palindur mbështetet në vlera të thella morale të popullit irlandez, dhe u shpreh se megjithëse liria e vlerësimit e autoriteteve

93. *Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1976.

94. *Open Door (Dera e hapur) dhe Dublin Well Woman (Gruaja e Mirë e Dublinit) kundër Irlandës*, 1992

kombëtare është më e gjerë në lidhje me “moralin”, ajo nuk është e pakufizuar; autoritetet kombëtare nuk kanë një pushtet “të papengueshëm dhe të parishqyrteshëm”. Gjithashtu, Gjykata shqyrtoi faktin nëse ndërhyrja i përgjigjej një “nevoje shoqërore imperative” dhe nëse ishte në proporcion me qëllimin legjitim të kërkuar. Gjykata u habit me natyrën absolute të urdhërave të nxjerrë nga gjykatat irlandeze, të cilat caktuan një ndalim të përhershëm e të përgjithshëm “panovarësisht nga mosha, gjendja shëndetësore ose arsyeja e tyre për të kërkuar këshillim mbi ndërprerjen e shtatzanisë”. Gjykata shpalli gjithashtu se një kufizim i tillë ishte shumë i madh dhe disproporcional. Duke argumentuar natyrën diproporcionuese të ndërhyrjes, Gjykata vërejtë ekzistencën e burimeve të tjera për të marrë informacion (revistat, numërori telefonik, njerëz që banojnë jashtë shtetit), ku të gjitha provonin se nevoja për kufizimin e vënë mbi kërkueset nuk ishte imperative. Këtu përsëri gjykatat kombëtare mësohen se ndalimet e përgjithshme dhe/ose të përhershme mbi lirinë e shprehjes, madje edhe në fusha të ndjeshme si morali, janë të papranueshme. Gjykatave kombëtare u jepen udhëzues për zbatimin e parimit të proporcionalitetit: grupi i synuar i shprehjes është i rëndësishëm, duke qenë i lidhur në rastin kur i drejtohet gjithashtu fëmijëve dhe të rinjve; masat për të kufizuar aksesin për formën përkatëse të shprehjes kanë lidhje gjithashtu, ndërsa provojnë kujdesin e treguar për të reduktuar impaktin e “moralit”; një dëm

konkret për “moralin” duhet të identifikohet me qëllim që të shmanget arbitrariteti.

Liria e shprehjes dhe reputacioni e të drejtat e të tjerëve

78. Mbrojtja e “reputacionit e të drejtat e të tjerëve” është deri tani “qëllimi legjitim” më shpesh i përdorur nga autoritetet kombëtare për të kufizuar lirinë e shprehjes. Mjaft shpesh, është kërkuar që të mbrohen politikanët dhe nëpunësit civilë kundrejt kritikave. Për këtë arsye, në këtë çështje, Gjykata ka zhvilluar një jurisprudencë të gjerë, duke provuar mbrojtjen e lartë që i bëhet lirisë së shprehjes, në veçanti shtypit. Vendi i privilegjuar i medias vjen si rrjedhojë e pikëpamjes së Gjykatës të rolit qëndror të shprehjes politikenënjëshoqëridemokratike, si në lidhje me procesin elektoral, edhe me problemet ditore të interesit publik. Përsa i përket gjuhës, Gjykata ka pranuar kritikën e rënda dhe të vrazhda si dhe shprehjet e rënduara me kuptime figurative, duke qenë se kjo e fundit ka avantazhin e tërheqjes së vëmendjes për çështjet që janë në diskutim.
79. Në çështjen *Lingens*⁹⁵, Gjykata duhet të balanconte – në bazë të parimit të proporcionalitetit – lirinë e shtypit dhe të drejtën e reputacionit të një zyrtari të lartë. Në tetor 1975, pas zgjedhjeve të përgjithshme në Austri, gazetari kërkues botoi dy artikuj që kritikonin Kancelarin Federal Z.Bruno

95. *Lingens kundër Austrisë*, 1986.

Kreski, i cili kishte fituar zgjedhjet. Kritika fokusohej në lëvizjen politike të Kancelarit, i cili kishte shpallur një koalicion me një parti të drejtuar nga një person që kishte prejardhje naziste, dhe në përpjekjet sistematike të Kancelarit për t'i dhënë mbështetje politike ish-nazistit. Sjellja e Kancelarit u përcaktua si "imorale", "e padenjë", që demonstronte "oportunizmin më të ulët". Pas një akuze private të parashtruar nga Kancelari, gjykatat austriake shpallën se këto deklarata ishin fyese dhe e dënuan gazetarin me gjobë. Gjykatat kombëtare u shprehën gjithashtu se gazetari nuk mund të provonte vërtetësinë e pretendimeve të tij në lidhje me "oportunizmin më të ulët". Pretendimi i Kancelarit për dëme civile u refuzua. Megjithatë, gjykatat urdhëruan konfiskimin e atij botimi në revistë dhe botimin e gjykimit me shpenzimet e revistës.

Z.Lingens argumentoi përpara Gjykatës Evropiane se dënimi dhe masat e tjera të miratuara nga gjykatat kombëtare përbënin shkelje të Nenit 10. Qeveria austriake pretendoi se masat e kontestuara kishin si qëllim mbrojtjen e reputacionit të Kancelarit.

Duke vështruar kushtin nëse ndërhyrja me lirinë e shprehjes ishte e nevojshme "në një shoqëri demokratike", Gjykata zhvilloi disa parime shumë të rëndësishme, ku mbështeste faktin se politikanët duhet të tregojnë më shumë tolerancë në lidhje me

kritikat e medias. Gjykata shpjegoi pse:

Liria e shtypit i jep publikut një nga mjetet më të mira për të zbuluar dhe formuar një mendim të ideve dhe qëndrimeve të drejtuesve politikanë. Më në përgjithësi, liria e debatit politik qëndron në thelbin e konceptit të një shoqërie demokratike që mishërohet në të gjithë Konventën. Kufijtë e kritikimit të pranueshëm janë respektivisht më të gjerë përsa i përket një politikani, sesa përsa i përket një individ privat. Në kundërshtim nga ky i fundit, i pari është më i ekspozuar në mënyrë të paevitueshme dhe me dijeninë e tij ndaj hetimit të ngushtë për çdo fjalë dhe gjë që bën si nga gazetarët dhe nga publiku i gjerë, dhe ai duhet të pranojë shfaqjen e një shkalle më të madhe tolerance.

Gjykata nuk përjashtoi mbrojtjen e reputacionit të politikanëve, por u shpreh se Në çështje të tilla kushtet për një mbrojtje të tillë duhet të maten me interesat e diskutimit të lirë për çështjet politike.

Në procesin e balancimit të lirisë së shtypit kundrejt reputacionit të Kancelarit, Gjykata i kushtoi vëmendje kontekstit politik të artikujve të kontestuar:

Shprehjet kundërshtuese duhet si pasojë të shihen kundrejt një kundërshtimi politik post-elektoral... në këtë luftë secili përdori armët që kishte në dispozicion; dhe ato ishin në asnjë mënyrë të pazakonta në përplasjet e forta të politikës.

Duke vlerësuar impaktin e dënimit të kërkuesit mbi lirinë e shtypit në përgjithësi, Gjykata argumentoi:

Ashtu si vuri në dukje qeveria, artikujt e kundërshtuar në atë kohë ishin shpërndarë gjerësisht, kështu që, megjithëse gjopa e vënë mbi autorin nuk e parandaloi atë nga të shprehurit, megjithatë, ajo çoi në njëfarë censure që ka të ngjarë të dekurajojë atë për të bërë kritika të tilla përsëri në të ardhmen... Në kontekstin e debatit politik një fjali e tillë mundësisht do t'i zbrapste gazetaret për të kontribuar në diskutime publike të çështjeve që ndikojnë në jetën e komunitetit. Me të njëjtin kuptim, një sanksion i tillë detyrimisht pengon shtypin që të kryejë detyrat e tij si ofrues informacioni dhe roje publike.

Vendimi i gjykatave austriake në lidhje me mbrojtjen e "barrës së provës" u shpall si i gabuar nga Gjykata. Gjykata vuri theksin mbi dallimin midis "fakteve" dhe "gjykimit të vlerave" duke pasur parasysh se e vërteta e "gjykimit të vlerave" është një detyrë e pamundur. Mendimet e kërkuesit për qëndrimin politik të Kancelarit ishin më shumë thjesht një shprehje e së drejtës për të pasur dhe dhënë mendime, sesa një e drejtë për të dhënë informacion. Ndërsa ekzistenca e fakteve mund të demonstronhet, e vërteta e gjykimit të vlerave nuk u nënshtrohet provave. Kërkesa për të provuar të vërtetën e gjykimit të vlerave çënon vetë lirinë e mendimit. Gjykata konstatoi se faktet mbi të cilat Z.Lingens kishte bazuar gjykimin e tij të vlerave ishin të pakundërshtueshme, ashtu si ishte vepri i tij në mirëbesim.

Duke konkluduar procesin balancues, Gjykata.Lingens nuk ishte

E nevojshme në një shoqëri demokratike...për mbrojtjen e reputacionit...të të tjerëve; ishte në disproporcion me qëllimin legjitim të ndjekur.

80. Parimet e zhvilluara nga Gjykata në fushën e kritikës politike dhe dallimit midis fakteve dhe mendimeve u ripohua në gjykime të mëtejshme⁹⁶. Kështu, në *Dalban*, Gjykata tha se

do të ishte e papranueshme për një gazetar që të ndalohej të shprehte gjykime të vlerave kritike, përveçse kur ai ose ajo të mund të provonte të vërtetën e tyre.

Gjithashtu, në *Schwabe*, Komisioni iu referua kufizimeve eventuale gjuhësore: *Në një kontribut të vogël për një debat mbi qëndrimet e politikanëve dhe moralit të tyre politik, jo çdo fjalë mund të peshohet për të përjashtuar çdo lloj mundësie keqkuptimi.*

Ose në *Dalban*, Gjykata i dha lirisë së shtypit më shumë hapësirë për të marrë frymë:

Liria gazetareske mbulon gjithashtu edhe rekurse të mundshme deri në një shkallë ekzagjerimi, ose madje provokimi.

81. Në ndjekje të parimeve të Gjykatës, cilido ligj vendas që mbron, me sanksione të veçanta apo më të larta, politikanët dhe në përgjithësi të gjithë zyrtarët e lartë (si për shembull presidentin, kryeministrin, ministrat, anëtarët e parlamentit, etj.) kundër fyerjeve ose shpifjeve, në veçanti nga shtypi, do të binte në kundërshtim me

96. *Oberschlick kundër Austrisë*, 1991; *Schwabe kundër Austrisë*, Apl. Nr.13704/88, raporti i Komisionit i datës 8 janar 1991, paragr.55; *Dalban kundër Rumanisë*, 1999, etj.
97. *Sunday Times (2) kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1991.

Nenin 10. Aty ku ekzistojnë dispozita të tilla dhe kërkohen nga politikanët, gjykatat vendase duhet të abstenojnë ndaj zbatimit të tyre. Në këmbim, mund të mbështeten në dispozitat e përgjithshme ligjore mbi fyerjen dhe shpifjen.

Gjithashtu, aty ku bie në konflikt nderi dhe reputacioni i politikanëve me lirinë e shtypit, gjykatat vendase duhet të aplikojnë me mjaft kujdes parimin e proporcionalitetit dhe të vendosin nëse dënimi i një gazetari përbën një masë të nevojshme në një shoqëri demokratike, duke shqyrtuar udhëzuesit e dhënë nga Gjykata, për rastet si ai i *Lingens*. Po kështu, aty kur ligji vendas parashikon për mbrojtjen e “barrës së provës” në çështjet e shprehjeve fyese, gjykatat vendase duhet të abstenojnë nga kërkesa e provave të tilla, duke ndjekur në këtë mënyrë dallimin që bën Gjykata midis fakteve dhe mendimeve. Për më tepër, mbrojtja në mirëbesim duhet të pranohet në rastet e shpifjeve që kryesisht kanë lidhje me fakte. Nëse në kohën e botimit gazetari do të kishte arsye të mjaftueshme për të besuar se një pjesë e veçantë e informacionit ishte e vërtetë, ai/ajo nuk duhet të sanksionohet. Lajmi përbën një *Komoditet që zhduket shpejt, dhe të vonosh botimin e tij, madje edhe për një periudhë të shkurtër, mund t’i heqë atij të gjithë vlerën dhe interesin*⁹⁷.

Për këtë arsye një gazetari duhet t’i kërkohet të bëjë një kontroll të duhur dhe të pranojë

në mirëbesim qartësinë e lajmit. Një argument tjetër në këtë kuadër ka lidhje me mungesën e qëllimit nga ana e gazetarit për të shpifur viktimën e pretenduar. Përsa kohë që gazetari beson se informacioni është i vërtetë, një qëllim i tillë mungon, dhe kështu, qëndrimi i gazetarit mund të mos sanksionohet në bazë të klauzolave që ndalojnë shpifjet e qëllimshme; shpifja e qëllimshme parashikohet nga legjislacioni penal.

Gjykatat vendase gjithashtu duhet të pushojnë së aplikuari dënime penale, veçanërisht burgime. Dënime të tilla rrezikojnë tamam thelbin e lirisë së shprehjes dhe funksionojnë si censurë për të gjithë median, duke penguar shtypin të kryejë rolin e tij si vigjil publik.

Të gjithë udhëzuesit e mësipërm të dhënë nga Gjykata Evropiane për gjykatat vendase aplikojnë njësoj kritikizmin e nëpunësve civilë ose ndonjë kritikë tjetër që ka si qëllim të sjellë në debat publik çështjet e interesit për publikun e gjerë ose për komunitetet.

82. Në çështjen *Thorgeirson*⁹⁸, Gjykata mbështeti lirinë e shtypit në kontekstin e kritikës së drejtuar nëpunësve civilë. Kërkuesi (një shkrimtar) botoi në një gazetë të përditshme dy artikuj mbi brutalitetin e policisë. Artikulli i parë mori formën e një letre të drejtuar Ministrin të Drejtësisë, të cilit i bëhej thirrje të krijonte një komision “për të hetuar thashethemet, që gradualisht ishin bërë të mendimit publik, se ka më shumë e

98. Thorgeirson kundër Islandës, 1992.

më shumë brutalitet në forcat e policisë së Reykjavik-ut e që ishin pushuar në mënyrë jo të natyrshme". Përveç gazetarit që kishte qenë viktimë e brutalitetit policor, kërkuesi nuk tregoi emra të viktimave të tjera. Duke përshkruar policët dhe sjelljen e tyre, Z.Thorgeirson shkroi:

për shkak se ju jeni Ministri i Drejtësisë, dhe si rrjedhojë, në drejtim të atyre kafshëve në uniformë që zvarriten gjithandej, në heshtje apo jo, në xhunglën e jetës së natës së qytetit tonë... shokët e dhomës së të riut me treguan se plagët e tij ishin shkaktuar nga rojet e natës së një restoranti dhe disa policë. Si fillim nuk mund ta besojë këtë gjë, kështu që hetova në personelin e spitalit dhe – Po, ata kishin të drejtë; aty kishim një viktimë të skuadrës së natës të Reykjavik-ut... Më pas zbulova se shumica e njerëzve kishin ndodhi të ndryshme për persona që kishin kaluar një eksperiencë të ngjashme, ose edhe më të rëndë me kafshët në uniformë.

Individë kanë përfunduar në moshë mendore të një fëmije të sapolindur si rezultat i shtrëngimit mbyttës që policët dhe rojet e natës u shkaktojnë. Ata përdorin spontanitetin brutal, në vend që t'i trajtojnë njerëzit me kujdes dhe me maturi. Ka shumë histori të tilla, identike në thelb, që zor se mund t'i quani më si gënjeshtër...viktima të instiktit kafshëror policor...ku lejohen kafshët policë dhe sadistët të veprojnë me perversitetin e tyre.

Një program televiziv pasoi botimin e

këtij artikulli. Dy policë mohuan të gjitha akuzat dhe treguan një letër nga dikush që pretendonte se Z.Thorgeirson ishte një gënjeshtar dhe një person të cilit nuk mund t'i besojë. Kërkuesi botoi një artikull të dytë ku thuhej që

Sjellja [e policisë] ishte aq tipike e asaj që gradualisht po bëhej imazhi publik i forcave tona të policisë që mbrojnë vetveten: tiranizues, me veprime të paligjshme, paragjykes, të vrazhdë dhe të paaftë.

Me kërkesë të Shoqatës së Policisë së Reykjavik-ut, prokuroria filloi procedimet penale kundër kërkuesit. Ai u dënua për shpifje ndaj anëtarëve të dhënë të forcave policore. Gjatë seancave, kërkuesi refuzoi të identifikojë viktimat e abuzimeve të policisë.

Ai i tha Gjykatës se

Është plotësisht absurde dhe kundër natyrës së mendjes njerëzore të pyesësh një person nëse ai njih një individ që mendohet se mund ta kishte parë shtatë vjet më parë.

Kërkuesi u dënua me një gjobë.

Përpara Gjykatës Evropiane, qeveria argumentoi se vendimi dhe dënimi kishin si qëllim mbrojtjen e "reputacionit..të të tjerëve", shprehimisht të policëve. Në shqyrtimin e faktit nëse përgjigja për dënimin ishte "e nevojshme në një shoqëri demokratike", Gjykata u shpreh:

Duhet të merret parasysh roli spikatës i shtypit në një shtet të udhëhequr nga shteti ligjor. Ndërsa shtypi nuk duhet të tejkalojë kufijtë e tij,

midis të tjerave, për “mbrojtjen e reputacionit të ...të tjerëve”, është gjithsesi detyrë e tij të japë informacion dhe ide mbi çështjet e interesit publik. Jo vetëm shtypi ka të drejtën të japë informacion dhe ide të tilla: publiku gjithashtu ka të drejtë t'i marrë ato. Në të kundërt, shtypi nuk do të ishte në gjendje të luante rolin e tij jetësor të “vigjilimit publik”.

Ndërsa qeveria sygjeroi se kufijtë e kritikës së lejueshme janë më të gjerë në lidhje vetëm me fjalimet politike,

Gjykata vëzhgoi se nuk ka mandat në precedentet e tij për të dalluar, në mënyrën e sygjeruar nga qeveria, midis diskutimit publik dhe diskutimit të çështjeve të tjera të interesit publik.

Duke pasur parasysh rrethanat specifike të çështjes, Gjykata nuk pranoi pretendimet e qeverisë se “deklaratave në artikujt e kërkuarit i mungojnë bazat objektive dhe faktike”. Gjykata ngriti çështjen e kufirit të “barrës së provës” në lidhje me deklaratat e fakteve:

Është i padiskutueshëm fakti që ky incident [i gazetarit, viktimë e brutalitetit të policisë] ndodhi aktualisht. Në lidhje me elementet e tjera faktike në përmbajtje të artikujve, Gjykata vërejti se ato konsistonin kryesisht në referenca të “historive” ose “thashethemeve” –përhapur nga persona, sesa kërkuarit – ose “mendimi publik”, duke përfshirë pretendime të brutalitetit të policisë. [...] Përsëri, në bazë të artikullit të parë, kërkuarit kishte zbuluar se shumica e njerëzve ishin në dijeni të

historive të ndryshme të këtij lloji, që ishin aq të ngjashme dhe në numër, sa vështirë se mund të trajtoheshin thjesht si gënjeshtër. Shkurtimisht, kërkuarit kryesisht po raportonte atë që ishte thënë nga të tjerët për brutalitetin e policisë.[...] Përsa kohë që kërkuarit iu kërkuara të jepte të vërtetën e deklaratave të tij, sipas opinionit të Gjykatës, kjo bën që ai të përballlet me një detyrë të paarsyeshme, për të mos thënë të pamundur.

Gjykata nuk ra dakort as me pretendimet e qeverisë se qëllimi i kërkuarit ishte që të dëmtonte reputacionin e Policisë së Reykjavik-ut, duke thënë se

Qëllimi i tij kryesor ishte që të nxiste Ministrinë e Drejtësisë që të krijonte një organ të pavarur e të paanshëm për të hetuar ankesat mbi brutalitetin e policisë.

Përsa i përket gjuhës së përdorur nga kërkuarit, Gjykata u shpreh se

Të dy artikujt ishin hartuar me terma veçanërisht të forta. Megjithatë, duke pasur parasysh qëllimin e tyre dhe impaktin për të cilin ishin hartuar, Gjykata ishte e mendimit se gjuha e përdorur nuk mund të konsiderohej si e tepruar.

Duke bërë një vlerësim përfundimtar të të gjitha këtyre argumenteve, Gjykata konkludoi se “vendimi dhe dënimi mund të krijojnë dekurajim për diskutimet e hapura të çështjeve të interesit publik” dhe se arsyet e parashtruara nga qeveria nuk provonin proporcionalitetin e ndërhyrjes për qëllimin legjitim të ndjekur. Dënimi i kërkuarit si rrjedhim nuk ishte “i nevojshëm në një

shoqëri demokratike”.

83. “Të drejtat e të tjerëve”, shprehimisht, liria e besimit fetar kundrejt lirisë së shprehjes, u shqyrtuan nga Gjykata në çështjen *Otto-Preminger Institut* (OPI)⁹⁹. Kërkuesi, një kompani me bazë në Insbruk, shpalli një seri me gjashtë shfaqje, të aksesueshme për publikun e gjerë të filmit *Council in Heaven*, drejtuar nga Werner Schroeter. Shprehja përmbante një deklaratë, që, për efekt ligji, personat nën moshën shtatëmbëdhjetëvjeçare e kishin të ndaluar ta shihnin atë film.

Filmi portretizonte Zotin e fesë çifute, fesë kristiane dhe asaj islamike, si një burrë plak të shtrirë përdhe përpara Djallit, me të cilin shkëmbeu një puthje të thellë, duke e quajtur Djallin shokun e tij. Skena të tjera tregonin Virgjëreshën Mari që dëgjonte një histori imorale ku ishte krijuar një shkallë tensioni erotik midis Virgjëreshës Mari dhe Djallit. Jezus Krishti i rritur, ishte portretizuar si një i sëmurë mendor. Virgjëresha Mari dhe Jezus Krishti tregoheshin në film që duartrokisnin për Djallin.

Përpara shfaqjes në fillim, me kërkesë të dioqezës së Insbrukut së Kishës Katolike Romane, prokuroria nisi procedimet penale kundër regjizorit të OPI-t me akuzën e “përçmimit të doktrinave fetare”.

Pasi u pa filmi, një gjykatë vendase dha urdhrin për konfiskimin e tij. Si rrjedhim, shfaqjet e filmit nuk u bënë. U ndërpreu procedimet penale dhe çështja u ndoq vetëm për efektin e konfiskimit.

OPI u ankimua në Komision, duke argumentuar se e drejta e saj ishte shkelur sipas Nenit 10 me konfiskimin e filmit. Komisioni ndau të njëjtën pikëpamje.

Përpara Gjykatës, qeveria argumentoi se konfiskimi i filmit kishte si qëllim “mbrojtjen e të drejtave të të tjerëve”, në veçanti të drejtën për respektimin e ndjenjave fetare, dhe të “parandalimit të çrregullimeve”. E drejta për respektimin e ndjenjave fetare është pjesë e së drejtës së mendimit, ndërgjegjies dhe fesë të parashikuar në Nenin 9 të Konventës. Duke shqyrtuar legjitimitetin e këtij qëllimi, Gjykata shpalli:

Ata që zgjedhin të ushtrojnë lirinë për të manifestuar fenë e tyre, panvarësisht nëse e bëjnë këtë si anëtarë të një shumice fetare a pakice, nuk mund të presin që të përjashtohen nga të gjitha format e kritikës. Ata duhet të tolerojnë dhe pranojnë mohimin nga ana e të tjerëve të besimit fetar, dhe madje edhe propagandën nga të tjerët të doktrinave armiqsore kundër besimi të tyre. Megjithatë, mënyra sesi kundërshtohen ose mohohen besimet fetare dhe doktrinat përbëjnë çështje që mund të përfshijnë përgjegjësinë e shtetit, shprehimisht përgjegjësinë e tij për të siguruar gëzimin në paqe të kësaj të drejte të garantuar nga Neni 9 nga ana e besimtarëve dhe doktrinave. Në fakt, në raste ekstreme, efekti i metodave specifike të kundërshtimit ose mohimit të besimeve fetare mund të jetë i tillë që të pengojë ata që kanë këto besime të ushtrojnë lirinë e tyre për t'i patur dhe shprehur ato[...] Respektimi

99. *Otto-Preminger Institut kundër Austrisë*, 1994.

i ndjenjave të besimtarëve, siç garantohet në Nenin 9, legjitimisht mund të mendohet se është shkelur nga portretizime provokative të objekteve të përnderimit fetar; dhe portretizime të tilla mund të konsiderohen si shkelje të qëllimshme të shpirtit të tolerancës, që duhet të jetë gjithashtu tipar i një shoqërie demokratike. Konventa duhet kuptuar si e tërë dhe rrjedhimisht, interpretimi dhe zbatimi i Nenit 10 në çështjen në fjalë duhet të jetë në përputhje me llogjikën e Konventës.

Kështu, Gjykata pranoi se ndërhyrja kishte si qëllim të mbronte një interes legjitim, atë të mbrojtjes së “të drejtave të të tjerëve”. Më tej Gjykata, ndërsa shqyrtonte nevojën e ndërhyrjes “në një shoqëri demokratike”, iu referua detyrës për të shmangur “shprehjet që janë ofenduese pa shkak ndaj të tjerëve... të cilat...nuk kontribuojnë në ndonjë formë të debatit publik, të mundshëm për të çuar drejt progresit çështjet njerëzore”.

Në mbrojtje të pozicionit të vetë, qeveria theksoi rolin e fesë në jetën e përditshme të popullatës së Tirolit, ku përqindja e besimtarëve roman-katolik ishte 87%. Si rrjedhojë, të paktën për atë rast, ekzistonte një nevojë shoqërore imperative për ruajtjen e paqes fetare.

Për balancimin e të dy vlerave konfliktuale, Gjykata u shpreh:

Gjykata nuk mund të mos marrë parasysh faktin se feja katolike është feja e shumicës mbizotëruese e Tiroleanasve. Me konfiskimin e filmit, autoritetet austriake vepruan për të siguruar paqen fetare në

atë zonë dhe për të parandaluar që disa persona të ndihen objekt i sulmeve përsa i përket besimi të tyre fetar në mënyrë të padëshëruar dhe ofenduese. Së pari i takon autoriteteve vendase, që kanë një pozitë më të mirë se gjyqtari ndërkombëtar, për të vlerësuar nevojën për marrjen e masës së tillë për shkak të situatës së krijuar lokalisht në një kohë të caktuar. Në të gjitha rrethanat e çështjes në fjalë, Gjykata nuk mendon se autoritetet austriake e kanë tejkaluar lirinë e tyre të vlerësimit.

Rrjedhimisht, konfiskimi i filmit nuk përbënte shkelje të Nenit 10.

Gjykimi u miratua me gjashtë vota kundër tre votave. Të tre gjyqtarët që kundërshtuan argumentuan si më poshtë:

Nuk duhet të lihet e lirë në dorë të autoriteteve shtetërore vendimi nëse një deklaratë specifike është në gjendje që të “kontribuojë në ndonjë formë në debatin publik duke mundësuar çuarjen përpara të progresit në çështjet njerëzore”; një vendim i tillë nuk mund ndikohet nga ideja që kanë autoritetet mbi “progresin”. Nevoja e një ndërhyrjeje specifike për të arritur një qëllim legjitim duhet të formohet bindshëm. Kjo është veçanërisht e vërtetë në raste të tilla si ajo në fjalë, ku ndërhyrja në lidhje me konfiskimin merr formën e kufizimeve të mëparshme...[...]

Detyra dhe përgjegjësia e një personi që kërkon të përfitojë nga liria e shprehjes duhet të kufizohet, për aq sa mendohet që pritet nga ana e tij, për ofendimin që deklarata e tij mund të shkaktojë të tjerëve. Vetëm në rastin kur ai dështon për të ndërmarrë veprime të nevojshme, ose nëse

veprime të tilla dalin si të pamjaftueshme, atëherë mund të hyjë në lojë shteti.[...] Nevoja për veprime represive që çojnë në ndalimin e plotë të ushtrimit të lirisë së shprehjes, mund të pranohet vetëm nëse sjellja në fjalë arrin një nivel kaq të lartë abuzimi, dhe i afrohet kaq shumë mohimit të lirisë së fesë për të tjerët, sa humb të drejtën për t'u toleruar nga shoqëria.[...]...filmi mund të shfaqej në një audiencë me pagesë në një "kinema arti" që është për një publik relativisht të ngushtë me qëllim eksperimentimin e filmave. Kështu, nuk ka të ngjarë që në publik të ndodheshin persona që nuk ishin të interesuar specifikisht për filmin. Kjo audiencë gjithashtu do të kishte mundësi të mjaftueshme për t'u paralajmëruar paraprakisht për natyrën e filmit.[...] Duket në fakt se gati nuk kishte të ngjarë që në rastin aktual ndonjëri të konfrontohej me materiale kundërshtuese në mënyrë të paarsyeshme. Kështu ne konkludojmë se kompania e kërkuesit ka vepruar me përgjegjshmëri në mënyrë që të kufizonte, aq sa mund të pritej që të bënte, efektet e mundshme të dëmshme të shfaqjes së filmit.[...] Ne nuk mohojmë se shfaqja e filmit mund të kishte ofenduar ndjenjat fetare të segmenteve të caktuara të popullatës së Tirolit. Megjithatë, duke marrë parasysh masat që ishin marrë aktualisht nga kompania e kërkuesit me qëllim që të mbroheshin ata që mund të ofendoheshin dhe sipas mbrojtjes që garantohet nga legjislacioni austriak, ata që janë nën moshën shtatëmbëdhjetë vjeçare, ne, në përgjithësi, jemi të mendimit se konfiskimi dhe marrja e filmit në fjalë nuk ishte në proporcion

me qëllimin legjitim të ndjekur.

84. Nevoja për të mbrojtur "të drejtat e të tjerëve" kundrejt lirisë për të dhënë dhe marrë informacion u shqyrtua gjithashtu nga Gjykata në kontekstin e disa deklaratave raciale të shfaqura në televizion me qëllimin e thjeshtë për të informuar publikun rreth atyre që mbajtën fjalimin racial. Në çështjen e *Jersild*¹⁰⁰, kërkuesi ishte një gazetar televizion që u dënua nga gjykatat vendase se kishte ndihmuar dhe nxitur shpërndarjen e deklaratave raciale. Ai mori iniciativën për të përgatitur një program ku u ftuan dhe intervistuan tre anëtarë të një grupimi rinor që ndante pikëpamje raciste. Gazetari ishte në dijeni më parë se mund të bëheshin deklaratat raciste gjatë intervistave dhe i nixti ato. Gjatë redaktimit të intervistave, gazetari përfshiu edhe deklaratat ofenduese. Intervistat u prezantuan gjatë një programi dinjitoz televiziv, i cili ishte për një audiencë të mirëinformuar e merrej me një gamë të gjerë çështjesh sociale dhe politike, ku përfshihej ksenofobia dhe emigracioni. Audiencia dëgjoi deklaratat të tilla si: "është mirë të jesh racist. Ne besojmë se Danimarka i përket danezëve"; "Njerëzve duhet t'u lejohet mbajtja e skllëverve"; "Thjesht bëji fotografi një gorille...dhe shih zezakun, është e njëjta strukturë trupore dhe çdo gjë... ball i sheshtë"; "Një zezak nuk është qenie njerëzore, është kafshë që është e njëjtë edhe

100. *Jersild kundër Danimarkës*, 1994.

për punëtorët e huaj, turqit, jugosllavët dhe çfarëdo tjetër emri të kenë”, etj. Të rinjtë u pyetën edhe për banimin dhe punën e tyre si dhe precedentët penalë.

Pas një ankimi të paraqitur nga një prift i rangut të lartë, Z.Jersild iu nënshtroi hetimit dhe pastaj u dënua me një gjobë për ndihmën dhe nxitjen që i bëri të tre të rinjve që të thonin deklaratat raciste. Gjatë procedimeve në vend, kërkuesi argumentoi se qëllimi i tij ishte pa dyshim që të bindte të tjerët që të jepnin kontributin e tyre për këto pikëpamje dhe jo e kundërta. Programi ishte thjesht një raportim i ndershëm mbi realitetet e të rinjve në fjalë. Ai vetëm provokoi zemërim dhe rriti keqardhjen në lidhje me të tre të rinjtë të cilët e ekspozuan vetën derisa u bënë qesharak. Ai gjithashtu vërejti se programi transmetohej në kontekstin e një debati publik i cili kishte rezultuar në komente të shtypit. Arsyeja e vetme përse gjykatat vendase e shpallën fajtor gazetarin ishte mungesa e një deklaratë përmbyllëse në të cilën, sipas mendimit të gjykatave, ai duhet të kishte kritikuar hapur pikëpamjet raciste të shprehura gjatë intervistave.

Përpara Gjykatës Evropiane, kërkuesi pretendoi shkeljen e së drejtës së tij për lirinë e shprehjes. Qeveria argumentoi dënimin me nevojën për të mbrojtur të drejtat e atyre njerëzve që ishin ofenduar nga deklaratat raciste. Duke e pranuar këtë argument si një qëllim legjitim, Gjykata zbatoi më pas

rregullin e proporcionalitetit me qëllim që të vendoste nëse dënimi ishte “i nevojshëm në një shoqëri demokratike”. Kështu filloi punën me vënien e theksit mbi rëndësinë jetësore të luftës kundër diskriminimit racial në të gjitha format e tij, dhe theksoi se subjekti i transmetimit të kërkuesit ishte i një interesi të gjerë publik. Gjykata, pasi shqyrtoi se si ishte përgatitur dhe prezantuar programi, shpalli se

Objektivoisht, nuk dukej se kishte qëllimin e propagandimit të pikëpamjeve dhe ideve raciste. Përkundrazi, ai mjaft qartë kërkonte – me anë të një interviste – të vinte në dukje, analizonte dhe shpjegonte mbi këtë grup të veçantë të rinisë, të kufizuar dhe të zhgënjyer nga gjendja e tyre sociale, me precedentë penalë dhe qëndrime të dhunshme.

Gjykata, duke kritikuar metodën e gjykatave vendase mbi mënyrën se si gazetari duhet të kishte kundërbalancuar deklaratat raciste, u shpreh

Metodat e raportimeve objektive dhe të ekuilibruara mund të variojnë në mënyrë të konsiderueshme, duke u varur midis të tjerash në median në fjalë. Nuk i takon as kësaj Gjykate, as gjykatave vendase të japin vetë pikëpamjet e tyre për njerëzit e shtypit në lidhje me cilën teknikë të raportimit duhet të përdorin gazetarët.

Përsa i përket diskutimit së çështjes për raportimin e lajmit bazuar në intervistë, për faktin nëse duhet redaktuar apo jo, Gjykata u shpreh se një formë e

tillë e shpërndarjes së informacionit ishte “një nga mjetet më të rëndësishme me anë të të cilës shtypi është në gjendje të luajë rolin e tij jetësor si ‘vigjil publik’”. Në hartimin e vlerësimit përfundimtar të çështjes, Gjykata vendosi se dënimi i kërkuarit nuk ishte një masë “e nevojshme” “në një shoqëri demokratike”. Dënimi i një gazetari për ndihmën e dhënë në shpërndarjen e deklaratave të bëra nga një person tjetër në një intervistë

Do të pengonte rëndë kontributin e shtypit në diskutimin e çështjeve të interesit publik dhe nuk duhet të paragjykohej, përveç rasti kur ka arsye të forta për të bërë një gjë të tillë. Në lidhje me këtë, Gjykata nuk pranon argumentin e qeverisë se natyra e kufizuar e gjobës është e duhur në këtë rast; ajo që ka rëndësi është fakti që gazetari u dënua.

Liria e shprehjes dhe autoriteti dhe paanshmëria e pushtetit gjyqësor

85. Jurisprudenca e Gjykatës sipas këtij titulli provon se, megjithëse pushteti gjyqësor gëzon një mbrojtje të veçantë, ai nuk funksionon në vakum, dhe pyetjet mbi administrimin e drejtësisë mund të jenë pjesë e debatit publik. Në çështjen *Sunday Times*¹⁰¹, qeveria e justifikoi urdhërin kundër botimit të një artikulli gazete në interesin e mbrojtjes së paanshmërisë së pushtetit gjyqësor dhe ruajtjes së besimit të publikut në autoritetet gjyqësore. Pas

përdorimit të gjumësijellësit “thalidomide” midis 1959-1962, shumë fëmijë lindën me difekte të rënda. Bari ishte prodhuar dhe shitur nga Distillers Company Ltd., e cila e tërhoqi atë nga tregu në 1961. Prindërit paditën kompaninë duke kërkuar dëmet civile; negociatat midis palëve vazhduan për shumë vjet. Transaksionet e palëve duhet të miratoheshin nga gjykatat. Të gjitha gazetat, duke përfshirë *Sunday Times*, e mbuluan gjerësisht çështjen. Në 1971, palët filluan negociatat për krijimin e një fondi bamirësie për fëmijët me keqformime. Në shtator 1972, *Sunday Times* botoi një artikull të quajtur “Fëmijët tanë thalidomide: një shkak për turp kombëtar”, ku kritikohet firma për reduktimin e shumës së parave që iu paguan viktimave dhe për shumat e vogla të parave që firma kishte ndërmend të vinte në fondin e bamirësisë. *Sunday Times* shpalli se do të përshkruante në një artikull të mëvonshëm rrethanat e tragjedisë.

Me kërkesë të firmës, Prokurori i Përgjithshëm i kërkoi gjykatës të nxirrte një urdhër kundër gazetës, duke argumentuar se botimi i artikullit, siç ishte thënë, do të pengonte rrugën e drejtësisë. Urdhri u dha dhe *Sunday Times* iu ndalua botimi. Artikulli përkatës ofronte informacion mbi prodhimin, testimin dhe shpërndarjen e barit, ku argumentohet se megjithëse firma ishte vënë në dijeni nga disa ekspertë mbi

efektet e rrezikshme të barit, firma e kishte prodhuar dhe shitur atë.

Gazeta ankohej në Gjykatë me pretendimin se urdhri mbi botimin kishte shkelur të drejtën e saj për lirinë e shprehjes. Qeveria e justifikoi urdhrin me nevojën për të ruajtur "autoritetin dhe paanshmërinë e pushtetit gjyqësor", duke qenë se rastet me thalidomide ende kishin mbetur pezull në gjykata. Gjykata pranoi këtë arsyetim si legjitim dhe pastaj shqyrtoi kushtin e "nevojës". Ajo filloi duke kujtuar që

Liria e shprehjes përbën një nga themelet bazë të një shoqërie demokratike

Dhe se

Kjo është e aplikueshme jo vetëm për informacion dhe ide që merren me mirëdashje ose që konsiderohen si jo-ofenduese, ose me indiferencë, por gjithashtu edhe për ata që ofendojnë, trondisin ose shqetësojnë shtetin, apo ndonjë sektor të popullatës.

Gjykata diskutoi më tej mbi zbatueshmërinë e këtyre parimeve, kur shtypi diskutonte mbi çështje të gjyqësorit:

Këto parime...janë njësoj të aplikueshme në fushën e administrimit të gjyqësorit, që shërbejnë në interesat e komunitetit të gjerë dhe kërkojnë bashkëpunimin e një publiku pa paragjykime. Kjo është e ditur gjerësisht për faktin se gjykatat nuk mund të operojnë në boshllëk. Ndërkohë që ato përbëjnë forumin për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve, kjo nuk do të thotë se nuk do të ketë diskutim paraprak të mosmarrëveshjeve

diku gjetkë, qoftë në revista të specializuara, në shtypin e përgjithshëm ose në përgjithësi në publik. Veç kësaj, ndërkohë që media nuk duhet t'i kapërcejë kufijtë e vendosur në interes të administrimit të përshtatshëm të drejtësisë, prej saj pritet të japë informacione dhe ide lidhur me problemet që çohen në gjykata njëjloj si edhe për fushat e tjera me interes publik. Jo vetëm media ka detyrën të përhapë informacion dhe ide të tilla: publiku gjithashtu ka të drejtë t'i marrë ato.

Në rrëthanat e veçanta të çështjes, Gjykata vuri re se "fatkeqësia e thalidomide-s" ishte një çështje e padiskutueshme për t'u bërë në interes të publikut. Veç kësaj, familjet e përfshira në tragjedi, si dhe publiku i gjerë kishin të drejtën të informoheshin mbi të gjitha faktet e kësaj çështjeje.

Duke balancuar interesat e përfshira, Gjykata konkludoi se urdhëri i marrë ndaj gazetës

Nuk i korrespondonte një nevojë shoqërore që të ishte imperative në atë shkallë sa të vihej në peshore interesi i publikut në lirinë e shprehjes brenda kuptimit të Konventës...Kufizimi provonte se nuk ishte në proporcion me qëllimin legjitim të ndjekur; nuk ishte i nevojshëm në një shoqëri demokratike për të ruajtur autoritetin e pushtetit gjyqësor.

86. Kohët e fundit, çështja e *De Haes and Gijssels*¹⁰², solli në Gjykatë nevojën për të peshuar interesin e mbrojtjes së reputacionit dhe të drejtave të anëtarëve të gjyqësorit, dhe interesin për mbrojtjen e lirisë së shtypit. Kërkesët gazetarë mbulonin në gazetë një çështje të lënë pezull përpara gjykatës.

102. *De Haes and Gijssels kundër Belgjikës*, 1997.

Në pesë artikuj ata kritikuan me terma thumbues gjyqtarët e Gjykatës së Apelit që kishin vendosur, në një rast divorci, që të dy fëmijët e familjes së divorcuar të jetonin me babain e tyre. Babai, një noter i njohur, ishte akuzuar më parë nga ish-gruaja e tij dhe prindërit e saj për abuzim seksual ndaj të dy fëmijëve. Në kohën e divorcit, hetimi kundër noterit u mbyll pa fajësime.

Tre gjyqtarë dhe një prokuror paditën të dy gazetaret dhe gazetën, duke kërkuar dëmet civile për deklaratat shpifëse. Gjykatat civile shpallën se të dy gazetaret kishin dyshuar fortësisht paanshmërinë e gjyqtarëve duke shkruar se ata kishin marrë vendimin e gabuar qëllimisht, për shkak të marrëdhënieve të tyre të ngushta politike me noterin. Gazetarët ishin të detyruar të paguanin dëme civile (një shumë simbolike) dhe të botonin gjykimin në gjashtë gazeta me shpenzimet e tyre. Gazetarët e çuan çështjen në Gjykatën Evropiane ku pretendonin shkelje të Nenit 10.

Gjykata pranoi se anëtarët e gjyqësorit duhet të gëzojnë besueshmëri publike dhe, kështu, ata duhet të mbrohen kundër sulmeve dërrmuese, të cilave u mungonte baza faktike. Veç kësaj, përderisa ata bëjnë detyrën me anë të lirisë së vlerësimit, gjyqtarët nuk mund të përgjigjen në publik ndaj akuzave të ndryshme, ashtu si për shembull mund të bëjnë politikanët. Gjykata më pas shqyrtoi artikujt dhe vërejti se ishin dhënë shumë detaje, duke përfshirë mendimet e

ekspertëve, ku provohej se gazetarët kishin bërë një kërkim profesional përpara se të informonin publikun mbi çështjen. Artikujt ishin pjesë e një debati të gjerë publik mbi incestin dhe mbi mënyrën se si kishte vepruar gjyqësori në këtë pikë. Duke i dhënë rëndësinë e duhur të drejtës së publikut për t'u informuar mbi një çështje të interesit publik, Gjykata vendosi se vendimi i gjykatave vendase nuk ishte "i nevojshëm në një shoqëri demokratike", dhe rrjedhimisht, ishte shkelur Neni 10.

Një deklaratë tjetër e rëndësishme e Gjykatës në këtë çështje i referohej vlerës së vendimit mbi mos-fajësim, të miratuar në favor të noterit. Duke u shprehur përsëri se administrimi i drejtësisë është një çështje e interesit publik, Gjykata konstatoi se vendimet gjyqësore duhet t'i nënshtrohen kontrollit të publikut. Fakti që autoritetet aktualisht morën një vendim gjyqësor, nuk përbënte një pengesë kundër hetimit gazetaresk dhe kritikës së fakteve dhe vendimit përkatës.

87. Në parim, shpifja kundër një gjyqtari nga ana e shtypit haset në debatet mbi disa keqfunksionime të sistemit gjyqësor, ose në kontekstin e dyshimit mbi pavarësinë a paanshmërinë e gjyqtarëve. Çështje të tilla janë gjithmonë të rëndësishme për publikun dhe nuk duhen lënë jashtë debatit publik, në veçanti në një shtet që po përjeton tranzicionin drejt një pushteti gjyqësor të pavarur dhe efikas. Për këtë arsye gjykatat vendase duhet të peshojnë vlerat dhe

interesat e përfshira në çështjet ku gjyqtarët ose aktorët e tjerë gjyqësor kritikohen. Gjykatat duhet të balancojnë nderin e gjyqtarit përkatës kundrejt lirisë së shtypit për të raportuar mbi çështjet e interesit publik, dhe të vendosin prioritetin në një shoqëri demokratike. Sigurisht, kur kritika ka kryesisht si qëllim fyerjen ose shpifjen ndaj anëtarëve të gjyqësorit pa kontribuar në debatin publik mbi administrimin e drejtësisë, mund të jetë më e ngushtë mbrojtja që i jepet në kontekstin e lirisë së shprehjes.

Një çështje tjetër respektive e kësaj pjese është mundësia e debatit publik mbi një vendim përfundimtar të gjyqësorit. Siç ka vënë re Gjykata, gjykatat nuk operojnë në boshllëk dhe diskutimi publik për vendimet gjyqësore si dhe kritika e rezultateve gjyqësore nuk mund të ndalohet. Kjo metodë duhet të çojë edhe në një ndryshim në mënyrën sesi merret në konsideratë “barra e provës”. Një vendim përfundimtar gjyqësor nuk duhet të përbëjë në vetvete një provë që tregon se media po gënjen kur ofron informacion dhe pikëpamje ndryshe nga ato që përmban vendimi gjyqësor. Me fjalë të tjera, argumenti i një vendimi ekzistues përfundimtar, i kërkuar nga viktimat e supozuara të shpifjes apo fyerjes, duhet të shqyrtohet nga gjykatat si thelbësor për zbulimin e së vërtetës kundër autorit të deklaratës kundërshtuese.

Mbrojtja e burimeve gazetareske dhe qëllimet legjitime

88. Një komponent i veçantë i lirisë së shprehjes është mbrojtja e burimeve gazetareske, që mund të bjerë në konflikt me ndonjë nga qëllimet legjitime të parashtruara në paragrafin 2. Gjykimi në çështjen *Goodvin*, është i rëndësishëm për ekuilibrin midis interesave të drejtësisë dhe të drejtave të tjerëve nga njëra anë, dhe interesit për të mbrojtur burimet nga ana tjetër.

Z. Goodvin, një gazetar i *The Engineer*, mori nga një “burim” me telefon informacion mbi firmën Tetra Ltd. Burimi shprehej se firma ishte duke marrë një kredi të madhe ndërsa kishte probleme të rënda financiare. Informacioni nuk u kërkuua apo pagua. Gjatë përgatitjes së një artikulli mbi këtë temë, gazetari telefonoi firmën për t’i marrë një koment. Informacioni përkatës erdhi nga një dokument ku shënohej “mjafat konfidencial” dhe firma zbuloi se kopjet e llogarive ishin zhdukur. Pas telefonatës së gazetarit, firma i kërkoj gjykatës një urdhër kundër botimit të artikullit të Z. Goodvin, duke argumentuar se interesat e tyre ekonomike dhe financiare mund të pengoheshin seriozisht nëse informacioni do të bëhej publik. Urdhri u dha dhe firma i dërgoi një kopje të gjitha gazetave kryesore.

Pastaj, firma i kërkoj gjykatës t’i kërkonte

gazetarit që të zbulonte emrin e burimit të tij. U argumentua se kjo do të ndihmonte firmën të identifikonte nëpunësin e pandershëm dhe të fillonte procedimet kundër tij ose saj. Gazetari në mënyrë të vazhdueshme mohonte kërkesën e gjykatës dhe nuk e zbuloi burimin. Ai u gjobit sipas akuzës së “pengimit për zbatimin e drejtësisë”.

Përpara Gjykatës Evropiane, kërkuesi pretendonte se urdhri i gjykatës që i kërkonte atij të zbulonte burimin, si dhe gjoba për mos dhënien e burimit të informacionit, kishin shkelur së bashku të drejtën e tij për lirinë e shprehjes. Gjykata pranoi që ndërhyrja kishte si qëllim mbrojtjen e “të drejtave të të tjerëve” (të drejtat e firmës), dhe më pas shqyrtoi faktin nëse ndërhyrja ishte “e nevojshme në një shoqëri demokratike”. Duke kujtuar faktin që “liria e shprehjes përbën një nga themelet bazë të një shoqërie demokratike dhe se garantimi i saj për shtypin është e një rëndësie të veçantë”, Gjykata më tej u shpreh se

Mbrojtja e burimeve gazetareske është një nga kushtet bazë për lirinë e shtypit ashtu si pasqyrohet në ligjet dhe kodet profesionale të sjelljes në një numër Shtetesh Kontraktuese dhe si është pohuar në disa instrumenta ndërkombëtarë mbi liritë gazetareske.[...] Pa një mbrojtje të tillë burimet mund të stepen dhe të mos ndihmojnë shtypin në informimin e publikut mbi çështjet e interesit publik. Si rezultat, roli jetësor vigjil i

publikut i shtypit mund të minohet dhe aftësia e shtypit për të dhënë informacion të saktë dhe të besueshëm mund të ndikohet për të kundërtën.

Duke marrë në konsideratë rëndësinë e burimeve të informacionit të gazetarëve për lirinë e shtypit në një shoqëri demokratike dhe efektin e mundshëm prishës kur jepet një urdhër për zbulimin e burimit, Gjykata tha se një masë e tillë nuk mund të jetë në përputhje me Nenin 10 të Konventës përveç rastit kur është i justifikuar nga një “kusht primar në interes të publikut”.

Gjykata, duke argumentuar se qëllimi i urdhërit për zbulim burimi ishte pak a shumë i njëjtë me atë që ishte arritur tashmë (urdhri kundër botimit), shprehimisht për të ndaluar shpërndarjen e informacionit konfidencial mbi gjendjen financiare të firmës, shpalli mungesën e një

Marrëdhënieje të arsyeshme të proporcionalitetit midis qëllimit legjitim të ndjekur nga urdhri për zbulim, dhe mjetet e vëna në përdorim për të arritur atë qëllim. Kufizimi që urdhri për zbulimin e burimit ishte i detyrueshëm për ushtrimin e lirisë së shprehjes për gazetarin kërkuar, si rrjedhim nuk mund të konsiderohet se ka qenë i nevojshëm në një shoqëri demokratike...për mbrojtjen e së drejtës të Tetrës...Respektivisht, Gjykata konkludoi se, si urdhri që i kërkonte kërkuarit të zbulonte burimin e tij, edhe gjoba e vënë atij për refuzimin ndaj këtij urdhri, shkaktuan një shkelje të së drejtës së tij për lirinë e shprehjes.

88. Pas gjykimit të çështjes *Goodvin*, në 8 mars 2000, Komiteti i Ministrave i Këshillit të Evropës miratoi Rekomandimin Nr. R (2000) mbi të drejtën e gazetarëve për të mos zbuluar burimet e tyre të informacionit.
89. Në përputhje me gjykimin e Gjykatës në çështjen *Goodvin* dhe me rekomandimin 2000, sistemet ligjore kombëtare duhet të përfshijnë në ligjet vendase klauzola që mbrojnë burimet e gazetarëve. Zbulimi mund të lejohet vetëm kur një kusht primar ose interesat jetike e kërkojnë atë. Megjithatë, edhe këto kushte ose interesa duhet të balancohen kundrejt nevojës për të mbrojtur burimet e gazetarëve, si pjesë e mbrojtjes së lirisë së shprehjes. Ashtu si thuhet në rekomandim, gazetarët duhet të informohen mbi të drejtën e tyre për të mos zbuluar burimet e tyre, përpara se të bëhet një kërkesë e tillë.

- Kërkimet gjyqësore, mbikqyrja ose bllokimi i komunikimeve nuk duhet të lejohen nëse kanë si qëllim zbulimin e burimeve gazetareske.
90. Në vendet ku mbrojtja ligjore e burimeve të gazetarëve nuk është bërë ligj, gjykatat duhet ta pranojnë atë si pjesë të ligjit Evropian, si gjykimi i Gjykatës në çështjen *Goodvin*, dhe si pjesë e parimeve të ligjit të njohura në mënyrë ndërkombëtare. Gjykatat vendase duhet të jenë ruajtëse të lirisë së shprehjes, që mbulon nevojën për të mbrojtur burimet e gazetarëve në të gjitha instancat, duke përfshirë ato ku gazetarëve u kërkohet të përgjigjen si mbrojtës apo dëshmitarë. Kur bëjnë këtë, gjykatat vendase duhet të udhëhiqen vetëm nga parimi i proporcionalitetit dhe nga roli i shtypit në një demokraci.

